

VENÄJÄN MAAVOIMIEN OPERAATIOTAIDON KEHITYSNÄKYMÄT

Yleisesikuntamajuri Harri Ohra-aho

1. JOHDANTO

1.1 Lähtöasetelma

Venäjän sotilaallinen johto on viime aikoina joutunut tekemään asevoimia ja sotataittoa koskevat päätöksensä vaikeassa yhteiskunnallisessa ja taloudellisessa tilanteessa. Voidaankin kysyä, onko mielekästä tai edes mahdollista tehdä arvioita Venäjän sotataidon tulevasta kehityksestä. Jokaiseen sotilaalliseen päätökseen löytyy kuitenkin tietyt kriteerit ja taustat. Operaatiotaito ei muutu yhden yön ihmeenä. Jokainen uusi teoria sotataidossa auttaa meitä paremmin hahmottamaan tulevaisuuden sodan ja taistelun kuvaa.

Neuvostoliiton asevoimiin kuului viisi puolustushaaraa: strategiset ohjusjoukot, ilmapuolustusjoukot sekä ilma-, meri- ja maavoimat¹. Entinen puolustushaarajako tulee säilymään Venäjän asevoimissa ainakin vuoteen 1995². Maavoimien aselajit ovat moottoroitu jalkaväki, panssarijoukot, ohjus- ja tykistöjoukot, ilmapuolustusjoukot, ilmarynnäköjoukot sekä vuodesta 1991 alkaen armeijajalmaavoimat³.

Venäläinen sotataito jakaantuu perinteisesti strategiaan, operaatiotaitoon ja taktiikkaan. Sen eri tasot ovat läheisessä riippuvuussuhteessa toisiinsa. Strategia tutkii asevoimien sotaan valmistautumisen ja sen toteuttamisen teoriaa ja käytäntöä. Operaatiotaito on sotataidon strategialle alistettu osa. Se tutkii asevoimien yhtymien operaatioihin valmistautumisen ja niiden toteuttamisen teoriaa ja käytäntöä erillisillä sotateiminäyttämöillä. Taktiikka käsittelee taktisten yhtymien sekä joukko- ja alayksiköiden taisteluihin valmistautumisen ja niiden toteuttamisen teoriaa ja käytäntöä.⁴ Maavoimien operatiivisia yhtymiä ovat olleet rintama, armeija ja armeijakunta.⁵

Tämän artikkelin päämääränä on selvittää, miten maavoimien operaatiotaito on viime aikoina kehittänyt ja miten sitä pyritään kehittämään 2000-luvulle tultaessa. Maavoimien yhtymien sotateimiin tulee ratkaisevasti vaikuttamaan uusi, kaikista puolustushaaroista koostuva operatiivis-strateginen suuryhtymä - liikkuvat voimat. Tästä syystä artikkelissa valotetaan myös tähän yhtymään kuuluvien joukkojen mahdollisia käyttöperiaatteita maavoimien sotateimiin liittyen.

1.2 Strategiset perusteet

Pääsihteeri M Gorbatšov toi julki Neuvostoliiton uuden sotilasdoktriinin Neuvostoliiton Kommunistisen Puolueen edustajakokouksessa vuoden 1986 tammikuussa. Se dokumentoitiin muodollisesti Varsovan liiton poliittisen neuvottelukomitean kokouksessa toukokuussa 1987. Doktriini sisälsi aiemman käytännön mukaisesti sekä poliittisen että sotilasteknisen osan. Uuden doktriinin avainsanoiksi tulivat käsitteet puolustuksellisuus, kohtuullinen riittävyys sekä yhteinen turvallisuus.⁶ Neuvostoliiton kannalta puolustuksellinen doktriini oli toimiva ratkaisu, koska maasotateimet olisi käyty muiden Varsovan liiton maiden muodostamalla puskurivyöhykkeellä. Varsovan liitto lakkautettiin keväällä 1991.

Yksitoista Neuvostoliiton tasavaltaa antoi joulukuussa 1991 julistuksen Itsenäisten

valtioiden yhteisön (IVY) muodostamisesta⁷. IVY ei ole toistaiseksi esitelty omaa virallista sotilasdoktriiniaan. Julkisuudessa esitetyn luonnoksen mukaan doktriini perustuu sodan ennalta ehkäisemiseen, hyökkäyksen torjuntaan, puolustuksellisuuteen sekä strategiseen puolustukseen. Strategisella puolustuksella ymmärretään muun muassa sitä, että hyökkääjä torjutaan ja tuhoetaan IVY:n rajojen sisäpuolella puolustuksellisilla ja hyökkäyksellisillä sotatoimilla.⁸ Venäjän puskurivyöhyke lännessä muodostui olemattomaksi, sillä Ukraina ei sitoutunut IVY:n sotilaalliseen toimintaan. Venäjän upseeriston keskuudessa alkoi esiintyä kritiikkiä puolustuksellista strategiaa kohtaan. Tähän antoi lisäpontta tutkimukset vuoden 1941 strategisen puolustuksen epäonnistumisesta sekä vuoden 1991 Persianlahden sodasta.

Toukokuussa 1992 perustettu Venäjän puolustusministeriö otti hallintaansa kaikki entisen Neuvostoliiton ulkopuolella olevat asevoimien joukot⁹. Marraskuussa 1993 esiteltiin kauan valmisteltu Venäjän uusi sotilasdoktriini. Se sisältää aiemmasta käytännöstä poiketen kolme osaa: sotilaspoliittisen, sotilaallisen sekä sotilasteknisen. Doktriinissa ei enää rajata Venäjän asevoimien strategisia sotatoimia maan rajojen sisäpuolelle. Siinä ei myöskään korostetusti viitata puolustukselliseen strategiaan. Venäjän kansallisten etujen puolustaminen on nostettu yli muiden päämäärien. Koska Venäjän konventionaalinen strateginen iskuvoima on heikentynyt, strategisille ydinaseille on doktriinissa annettu keskeinen rooli.

Viime aikoina on esiintynyt kahdenlaisia näkemyksiä strategisten operaatioiden toteuttamisesta. Tilanne on vastaava kuin 1920-luvulla. Tällöin sotatieteilijä A Svetšin oli sitä mieltä, että kaikilla sotatoiminäyttämöillä tuli valmistautua ensi sijassa strategiseen puolustukseen. Mikäli asetelma kehittyisi epäsuotuisasti, tilanne vakautettaisiin strategisella vastahyökkäyksellä. Marsalkka M Tuhatsevskin strategisen näkemyksen mukaan taas operaatiot oli siirrettävä jo sodan alkuvaiheessa hyökkäyksellisesti pois omalta maaperältä¹⁰.

Nykyisin strategisen puolustuksen kannalla on muun muassa kenraalimajuri V Turtšenko. Hän näkee strategisen puolustusoperaation lähtökohdana kolme vaihtoehtoa¹¹:

1. Entiseen Varsovan liittoon ja Neuvostoliittoon kuuluneet maat julistautuvat puolueettomiksi. Tällöin muodostuu tietyille sotatoimialueille puskurivyöhyke. Venäjälle vaikuttavat sotatoimien alkuvaiheessa vain kauaskantoiset asejärjestelmät. Maavoimien rooli tulee tässä tapauksessa esille vasta siinä vaiheessa, kun se joutuu kosketuksiin vihollisen maajoukkojen kanssa.

2. Muodostuu erityissotatoimi, jolloin joukkoja siirretään johonkin ystävällismieliseen rajanaapuriin. Sotatoimen tarkoituksena on antaa sotilaallista apua hyökkäyksen torjuntaan kyseisen maan hallituksen pyynnöstä. Tässä tapauksessa strateginen puolustus toteutetaan yhteistoiminnassa kyseisen maan kansallisten joukkojen kanssa.

3. Venäjän rajanaapuri on vallattu tai naapuri on itse asettunut hyökkääjän puolelle sallien sen tukeutumisen alueelleen. Tällöin strateginen puolustus toteutetaan - poiketen hyökkäyksellisestä strategiasta - Venäjän omalla maaperällä.

Armeijankenraali M Garejevin mukaan strateginen tilanne tulee muuttumaan oleellisesti vuonna 1995, jolloin entisen Neuvostoliiton asevoimien joukot on vedetty pois Keski-Euroopasta. Tällöin operatiivis-strategisessa suunnittelussa on otettava huomioon paitsi sotilaspoliittisen doktriinin vaatimukset niin myös ennen kaikkea operatiivis-strateginen tarkoituksenmukaisuus. Sen on vastattava kulloistakin konkreettista tilannetta.¹² Garejev ei siis hylkää strategista hyökkäystä sodan alkuvaiheessa.

Garejevin mukaan maavoimien operatiivisten yhtymien tulee olla valmistautuneita uusissakin olosuhteissa myös laajamittaiseen sotaan. Perusteina hän mainitsee liikkuvien voimien rajoitetut mahdollisuudet toimia itsenäisesti ilman vahvennuksia.¹³ Tämän lisäksi on otettava huomioon Venäjän alueen laajuus, heikot liikenne yhteydet sekä se, että liikkuvilla voimilla ei ole riittävästi ilma-, meri- ja maakuuljetuskalustoa nopeisiin, suurimuotoisiin sotatoimiin.¹⁴

Asevoimien strategisen toiminnan lajeina Garejev näkee seuraavat kolme kokonaisuutta¹⁵:

1. Joukkojen strateginen ryhmittäminen. Siihen kuuluu joukkojen liikekannallepano

sekä operatiivisten yhtymien ja strategisten reservien ryhmittäminen.

2. Asevoimien toiminta rajoitetussa sodassa tai konfliktissa. Tällöin sotatoimet perustuvat liikkuvien voimien ja raja-alueiden jatkuvassa valmiudessa olevien maavoimien yhtymien operaatioihin yhden strategisen ryhmittymän alueella. Toimintaa tukevat ilma- ja merivoimat sekä ilmapuolustusjoukot.

3. Asevoimien käyttö laajamittaisessa sodassa. Tällöin asevoimat toteuttavat strategisia operaatioitaan käyttäen hyväksi kaikkia nykyisiä operaatio- ja taistelulajeja.

1980-luvulla hyökkäys ja puolustus nähtiin erillisinä sotatoimina. Tulevaisuudessa niiden ero hämärtyy. Yleisesikunnan operatiivis-strategisen tutkimuskeskuksen doktriiniryhmän jäsenen, kenraaliluutnantti A Klimenkon mukaan hyökkäyksellä ja puolustuksella on dialektinen suhde. Näin ollen sodan lainmukaisuudet huomioon ottaen kumpikaan niistä ei voi olla menestyksellinen toteutettuna yksinään. Sotatoimien alkuvaiheessa yhtymien kaikkien operaatio- ja taistelulajien tulee olla rajoittamattomia.¹⁶

Edellä esitetyn perusteella voidaan olettaa, että Venäjän uuden sotilasstrategian mukaan maavoimien yhtymien tulee kyetä sekä puolustus- että hyökkäysoperaatioihin joko strategiseen hyökkäykseen tai puolustukseen liittyen. Erityistä puolustuksellista operaatiotaitoa ei muodostu.

2. MAAVOIMIEN OPERATIIVISTEN YHTYMIEN KEHITYSNÄKYMÄT

2.1 Organisaatiokehityksen strategisista perusteista

Yhtymiä tutkittaessa painopiste on niiden rakenteen kehitymisessä. Yhtymäjoukkoja ja yhtymien kalustoa tarkastellaan vain siltä osin, kuin se on kokonaisuuden kannalta tarkoituksenmukaista. Tarkemmin käsitellään niitä aselajijoukkoja, joiden merkitys on kasvanut nykyisellä taistelulentällä.

Venäjän johto näkee nykytilanteessa välttämättömäksi puolustusmenojen vähentämisen. Se tulee määrittämään Venäjän asevoimien rakenteen uuden sotilasdoktriinin, ei käytettävissä olevien asejärjestelmien perusteella. Lisäksi Venäjä pyrkii luomaan valmiuksia integroitua eurooppalaisiin ja maailmanlaajuisiin turvallisuusjärjestelmiin.¹⁷

Puolustusmenojen supistaminen toteutetaan ensi sijassa joukkojen määrää vähentämällä. Vuoden 1993 alussa Venäjän hallinnassa oli runsaat 2,6 miljoonaa sotilasta¹⁸. Venäjä tulee vuoteen 2000 mennessä rajoittamaan asevoimiensa miesmäärää. Korkeimman neuvoston lokakuussa 1992 hyväksymän puolustuslain mukaisesti se tulee laskemaan yhteen prosenttiin Venäjän väestöstä. Se vastaa noin 1,5 miljoonaa sotilasta.¹⁹ Asevoimissa tulee tällöin palvelemaan lisäksi noin miljoona siviilihenkilöä. Miljoonasta alle 35-vuotiaasta asevelvollisesta tullaan muodostamaan nopeimmin käytettävissä oleva reservi²⁰. Näin ollen Venäjä kykenee 2000-luvun alussa panemaan nopeasti liikekannalle 3,5 miljoonaa henkilöä. Laajamittaiseen sotaan vaadittavien strategisten reservien nopea muodostaminen on ongelmallisempaa, sillä niiden kalusto on pääosin Uralin itäpuolella ja henkilöstöreservi länsipuolella²¹. Maavoimiin kuuluu noin puolet koko asevoimien henkilöstöstä²².

Pienevä puolustusbudjetti vaikuttaa myös asetuotantoon. Sarjatuotantoa tullaan supistamaan ja budjetoimalla tutkimus- ja kehittämissuunnitelmiin pyritään parantamaan asejärjestelmien laadullista tasoa²³. Näin ollen maavoimien yhtymien organisaatiokehitykselle asetetaan vaatimuksia toisaalta sotilasdoktriinin toisaalta taloudellisten reaali-teettien taholta.

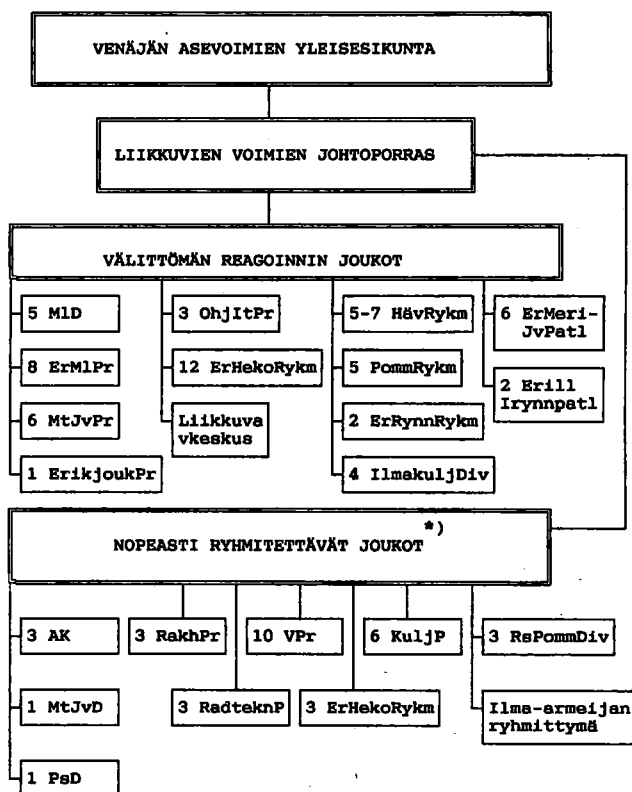
Heinäkuussa 1992 puolustusministeri P Gratšev esitteli Venäjän sotilasreformin pääkohdat. Sen mukaan Venäjän armeija ja laivasto muodostetaan entisen Neuvostoliiton asevoimien perustalle sekä suunnittelussa otetaan huomioon geopolitiikan ja geostrategian oleellinen muuttuminen viimeisen 3-5 vuoden aikana.²⁴

Tällä hetkellä asevoimien kehittämisessä on menossa toinen vaihe, jonka on määrä päättyä ensi vuonna. Joukot pyritään muodostamaan sellaisiksi, että ne kykenevät joustavasti operoimaan sekä rajoitetussa konfliktissa että täydellisen liikekannallepanon jälkeen laajamittaisessa sodassa. Asevoimien yhtymät jaetaan tehtävänsä perusteella suojajoukkoihin, liikkuviin voimiin sekä strategiseen reserviin.

Rajan läheisyydessä toimivien suojajoukkojen tulee kyetä vastaamaan rajoitetun sodan ja konfliktin haasteisiin. Tällöin suojajoukkojen tukena toimivat liikkuvien voimien välittömän reagoinnin joukot, joihin kuuluu muun muassa maahanlasku-, merijalkaväki- sekä ilmavoimien yhtymiä. Tarvittaessa tukena käytetään myös liikkuvien voimien nopeasti ryhmitettäviä joukkoja joihin kuuluu erityyppisiä prikaateja, divisioonia ja armeijakuntia. Strategisia reserviä valmistaudutaan käyttämään yhdessä edellä mainittujen kanssa laajamittaisessa sodassa. Strategisiin reserviin kuuluvat ylijohdon sodan aikana liikekannallepanemat yhtymät.

Eurooppalaisiin ja maailmanlaajuisiin turvallisuusjärjestelmiin integroituminen voidaan parhaiten toteuttaa liikkuvien voimien yhtymillä. Yhtymät pyritään muodostamaan

LUONNOS LIKKUVIEN VOIMIEN ORGANISAATIESTA 2000-LUVULLA

*) Alistettu operatiivisesti

vakinaisessa palveluksessa olevista sekä sopimuspalkkaisista sotilaista. Liikkuvista voimista on tarkoitus muodostaa vuosituhannen vaihteeseen mennessä oma puolustushaaran-
sa²⁵. Kuviossa 1 on esitetty luonnos liikkuvien voimien kokoonpanosta 2000-luvulla.

Strategiset johtoportaat jaetaan vastaisuudessa alueellisiin ja toiminnallisiin²⁶. Sotilaspiirien esikunnat vapautetaan operatiivisesta suunnittelusta alueelliseksi johtoportauksi. Niiden ensisijaisina tehtävinä tulee olemaan reservien liikekannallepanon toteuttaminen, joukkojen huollollinen tukeminen sekä alueellisen puolustuksen johtaminen.²⁷

Ylätason toiminnallisia johtoportaita ovat strategisten ryhmittymien esikunnat²⁸. Strategiseen ryhmittymään tulee kuulumaan viidestä seitsemään maavoimien operatiivista yhtymää²⁹. Koska laajamittaisessa sodassa strategisen ryhmittymän alajohtoportaiden määrä nousee suureksi, tietyille sotilaspiireille annettaneen tilanteen niin vaatiessa erillisen operatiivisen suunnan johtamistehtävä.

Vuoden 1995 jälkeen maavoimien yhtymien kaluston määrän ja laadun Venäjän Euroopan puoleisella alueella määrittää sopimus "Tavalliset Aseet Euroopassa (TAE)". Taulukossa 1 on esitetty Venäjän TAE-sopimuskiintiö ja Venäjän hallinnassa vuonna 1992 olleiden joukkojen kalusto. Erotus on siirrettävissä ylijohdon strategiseksi reserviksi Uralin taakse. Kiintiöiden toteutuminen tarkoittaa sitä, että läntisen strategisen ryhmittymän yhtymillä tulee olemaan uudenaikainen sotavarustus^{30,31}.

Taulukko 1

TAISTELU- VÄLINE	VENÄJÄ (1992)	BALTIA (1992)	VOIMARYHMÄT (1992)	YHTEENSÄ (1992)	TAE-sopimus (1995)
Taistelupanssari- vaunu	5.017	340	5.081	10.438	6.400
Panssaroitu taistelua- ajoneuvo	6.279	1.892	9.167	17.338	11.480
Tykistö- ase- järjestelmä	3.480	363	4.228	8.071	6.415
Taistelulentokone	2.750	336	1.029	4.115	3.450
Taisteluheli- kopteri	570	33	432	1.035	890

2.2 Armeija

Armeija on operatiivinen perusyhtymä, joka koostuu eri aselajien yhtymistä ja erillisistä joukkoyksiköistä. Se on tarkoitettu operaatioihin joko rintaman osana tai itsenäisesti erillisessä operatiivisessa suunnassa.³²

Armeijan sodan ajan peruskokoonpanoon kuului 1980-luvulla neljä moottoroitua jalkaväkidivisioonaa, yksi panssaridivisioonaa, erillinen panssarirykmentti, ilmarynnäköpataljoona sekä armeijajoukot. Sen vahvuus oli noin 80 000 miestä. Kalustona armeijalla oli noin 1 500 panssarivaunua, 50 tykistöohjus-/rakettialustaa, 2 000 panssaroitua taisteluaajoneuvoa, 1 400 tykistöasejärjestelmää, 400 raskasta ilmatorjuntaohjusalustaa sekä 20 kuljetushelikopteria.³³

Kenraaliluutnantti V Reznitšenko avasi keskustelun armeijaorganisaation uudelleenarvioinnista tammikuussa 1991 toteamalla: "Armeijaoperaatioihin ja -yhtymiin on viime aikoina kiinnitetty suurempaa huomiota kuin rintamakokoonpanoihin. Puolustuksellinen doktriini on tuonut lisävaatimuksia armeijan toiminnalle. Armeijalla on oltava kyky torjua vihollisen ilmavoimien, ilmakuljeteisten ja erikoisjoukkojen hyökkäykset. Menestyksenkään armeijaoperaation peruselementteihin tulee kuulumaan salaaminen ja harhauttaminen. Suurimmaksi heikkoudeksi on osoittautunut ilmapuolustus. Sen osuus entisestä tukevasta toiminnasta nousee operaation suorittamisessa keskeiseen asemaan."³⁴

Marraskuussa 1991 myös maavoimien esikuntapäällikkö kenraaliluutnantti J Bukrejev perusteli armeijaorganisaatioiden tarpeellisuutta. Operaatioiden menestyksellinen toteuttaminen vaatii niiden olemassaolon. Bukrejevin mukaan armeijoiden tulee olla toimintavalmiina jo rauhan aikana: "Reserviläisistä nopeasti muodostettu armeijan esikunta on utopiasa, koska sen kouluttaminen vaatii vuosia." Armeijan sodan ajan kokoonpano tulee olemaan liukuva. Siihen voi kuulua Bukrejevin mukaan esimerkiksi kahdesta kolmeen moottoroitua jalkaväkidivisioonaa ja yksi panssaridivisioona sekä armeijajoukot. Armeijajoukkoja ovat muun muassa tykistöohjus-, tykistö- ja raketinheitinprikaati, panssarintorjunta- ja taisteluhelikopterirykmentti, pioneeri-, ilmapuolustus-, tiedustelu- ja viestijoukkoyksikkö tai -yhtymä.³⁵ Bukrejev ei mainitse torjuntayhtymien kuulumista kokoonpanoon. Armeijan menestyksellinen puolustusoperaatio voidaan toteuttaa kuitenkin ainoastaan siten, että määräalueet pidetään hallussa. Torjuntadivisioonat ja -prikaatit soveltuvat hyvin keskeisten alueiden hallussapitoon.

V Reznitšenkon mukaan armeijaan kuuluvien operatiivisten manööveriryhmien (OMG) vaatimustaso on kohotettava. Niiden operaatiokyky pitää olla korkeampi kuin tavallisilla panssari- tai moottoroiduilla jalkaväkidivisioonilla. Kykyä voidaan nostaa esimerkiksi ilmavoimien tuella ja ilmarynnäkköjoukoilla.³⁶ Reznitšenkon vaatimus koskee lähinnä Frunzen Sotilasakatemian johtajan kenraaliluutnantti F Kuzminin esittämän liikkuvan operatiivisen yhtymän (MOO) muodostamista.³⁷ Tällaiseen yhtymään kuuluu sekä ilmassa että maassa liikkuvia yksiköitä. Yhtymän kokoonpano vaihtelee toiminta-alueen ja tehtävän mukaan. Yhtymän runkona on joko ilmarynnäkköprikaatilla vahvennettu panssaridivisioona tai mekanisoitu armeijakunta.

Armeijan alajohtoportaina voivat toimia myös armeijakuntien esikunnat³⁸. Tällöin operatiiviseen ensimmäiseen portaaseen kuuluisi divisioonapohjainen moottoroitu armeijakunta ja toiseen portaaseen edellä kuvailtu liikkuva operatiivinen yhtymä. Täten tullaan asetelmaan, jolloin rauhan aikana on vain armeijakuntia, joista voidaan kuitenkin nopeasti muodostaa armeijaorganisaatioita operaatioiden niin vaatiessa.

Armeijailmavoimat³⁹ ovat 1980-luvulla kuuluneet vuoroin ilmavoimien, vuoroin maavoimien alaisuuteen. Vuonna 1991 tehtiin päätös niiden kuulumisesta maavoimiin. Armeijailmavoimien komentajan, kenraaliluutnantti V Pavlovin mielestä tämä oli oikea ratkaisu, sillä armeijailmavoimien rooli on toisenlainen kuin rintamailmavoimien: "Armeijailmavoimien yksiköiden pitää olla jatkuvassa yhteistoiminnassa moottoroitujen jalkaväkijoukkojen kanssa. Tämä onnistuu parhaiten siten, että kummatkin osapuolet kuuluvat samaan puolustushaaraan. Tästä hyvänä esimerkkinä ovat Afganistanin sodan kokemukset."⁴⁰

Yhä useampaan armeijaan on 1980-luvun lopulla tullut orgaaniseksi taisteluhelikopterirykmentti. Taisteluhelikopterirykmenttejä on kahdenlaisia. Osin vanhemmalla kalustolla varustetussa rykmentissä on kaksi Mi-24 taisteluhelikopteriläivuetta, yksi Mi-8 taisteluhelikopteriläivue sekä yksi Mi-8 kuljetushelikopteriläivue. Läivueet ovat viisilentueisia. Taisteluhelikoptereita on yhteensä noin 70. Uudemmalla kalustolla varustetussa taisteluhelikopterirykmentissä on neljä nelilentueista läivuetta. Pääkalustona on Mi-24 helikopterit, joita on varahelikoptereineen vajaat 80.⁴¹

Armeijan kuljetushelikopterirykmentissä on yksi raskas kuljetushelikopterilaiuvue sekä kaksi tai kolme keskiraskasta kuljetushelikopterilaiuvuetta. Raskaan rykmentin Mi-6-kalustoa ollaan korvaamassa Mi-26-helikoptereilla, keskiraskailla rykmenteillä säilyvät Mi-8-helikopterit pääkalustona lähitulevaisuudessa. Rykmentti kykynee kuljettamaan kerrallaan ilmarynnäköpataljoonan tai moottoroidun jalkaväkipataljoonan vahvennetun haupitsipatterilla. Rykmenttiä käytetään armeija- tai armeijakuntajohtoisesti kootusti tai laivueittain ensisijaisesti operatiivis-taktisten maahanlaskujen toteuttamiseen.⁴²

Venäläiset näkevät helikopterit eräänlaisina taistelupanssarivaunujen ja kuljetuspanssarivaunujen lentävinä seuraajina. Eräässä ehdotuksessa on esitetty helikopteri-ilmarynnäkörykmenttiä, jossa taisteluhelikopterit ja ilmarynnäköjoukot on yhdistetty. Siihen kuuluu ilmarynnäköpataljoona, kaksi kuljetushelikopteri- ja taisteluhelikopterilaiuvuetta sekä erikoisjoukkokomppania.⁴³

Engelman muodostaa helikopterikaluston vanhentuneisuus. Kaikki tällä hetkellä operatiivisessa käytössä olevat helikopterit, lukuun ottamatta Mi-26-kuljetushelikoptereita, on suunniteltu 1950- ja 1960-luvuilla. Mi-8 alkaa olla auttamattomasti liian vanha sille suunniteltuihin tehtäviin. Venäläisten asiantuntijoiden mukaan heidän helikopterikalustonsa on keskimäärin 15 vuotta vanhempaa kuin yhdysvaltaisten. Vuoteen 2000 mennessä helikopterikaluston arvioidaan supistuvan kolmanteen osaan nykyisestä pelkästään käytössä olevien vähäisten resurssien takia. Helikopterikaluston uudistaminen on käytännöllisesti katsoen keskeytynyt rahoitusvaikeuksien takia.⁴⁴ Vaikka uusien helikoptereiden kehitystyö on pitkittynyt, operatiivisessa käytössä tullaan vuoteen 2000 mennessä näkemään lähinnä panssarintorjuntaan tarkoitettut monitoimihelikopterit Mi-28 "Havoc" sekä Ka-34 "Hokum"⁴⁵.

Armeijaan on kuulunut tykistöohjus- ja tykistöprikaati. Armeijan tykistöohjusprikaatin ohjusalustojen määrää on lisätty 12:sta 18:aan⁴⁶. Armeijan tykistöprikaatiin on kuulunut kaksi kanuuna- ja kaksi haupitsipatteristoa sekä raketinheitinpatteristo. Tykkipatteristoihin on kuulunut kolme joko kuusi- tai kahdeksanputkista patteria⁴⁷. Armeijaan tullaan muodostamaan raketinheitinprikaati entisen tykistöprikaatiin kuuluneen patteriston sijasta⁴⁸. Prikaatin kalustona tulee olemaan sekä 220 mm:n 9P140 "Uragan"- että 300 mm:n 9A52 "Smerts"-raketinheitimet.

Venäjän elektronisen sodankäynnin joukot ovat lukumääräisesti varsin vähäisiä. Niitä on vain noin 2 % koko vahvuudesta. Joukkojen kalustosta on saatavissa varsin vähän tietoja julkisissa lähteissä, mutta sen arvioidaan olevan pääosin vanhahtavaa. Selvimpänä erona länsimaisiin vastaaviin organisaatioihin on häirinnän ja elektronisen tiedustelun kuuluminen eri johdon alaisuuteen kaikilla tasoilla. Elektroninen tiedustelu kuuluu muun tiedustelun ohella sotilastiedustelun (GRU) alaisuuteen, joka keskitetysti kokoaa ja analysoi kaikki tiedot. Häirintä kuuluu omalla alallaan operatiivisen johdon alle. Häirintäkapasiteetti on viime vuosiin asti ollut keskittyneenä armeija- ja rintamaorganisaatioihin. Vasta viime aikoina on divisiooniin ilmaantunut häirintäkalustoa. Se näyttää olleen yhteydessä helikopterikaluston lisääntymiseen. Armeijaan kuuluu sekä radiotiedustelu- että tutka- ja radiotiedustelupataljoona. Edellinen on tarkoitettu maavoimien ja jälkimmäinen ilmapuolustuksen tiedusteluun. Lisäksi painopistesuunnan armeijaorganisaatioon on lisätty häirintäpataljoona.⁴⁹

V Reznitsenkon vaatimaa ilmatorjunnan merkityksen korostumista armeijaoperaatioissa tukee kahden uuden asejärjestelmän sijoittaminen armeijan ohjusilmatorjuntaprikaatin kalustoksi 1980-luvun lopulta alkaen: SA-12A "Gladiator" sekä risteilyohjusten torjuntaan kykenevä SA-11 "Gadfly".⁵⁰

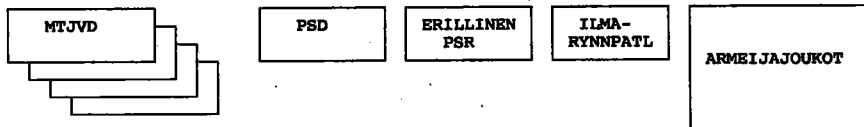
2000-luvulla sodan ajan painopistesuunnan armeijan kokoonpanoon kuulunee yksi moottoroitu armeijakunta sekä yksi liikkuva operatiivinen yhtymä, yhdestä kahteen torjuntayhtymää sekä armeijajoukot. Sen kalustoon kuulunee 700 panssarivaunua, 3 000

panssaroitua taistelujoukkoa, 36 tykistöohjusalustaa, 1 500 tykistöasejärjestelmää sekä 120 helikopteria.

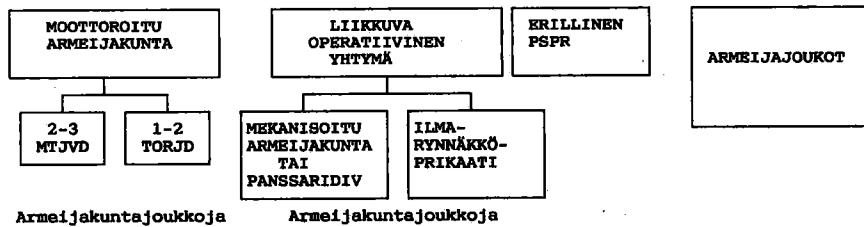
Kuviossa 2 on esitetty arvio painopistesuunnan armeijan kokoonpanon kehittämisestä.

ARVIO ARMEIJAN RAKENTEEN KEHITTÄMISESTÄ

Armeijan rakenne 1980-luvun alussa

Armeijan rakenne 2000-luvulla

Lähde: Suvorov V: Inside the Soviet Army. Berkley's Books. (New York 1984), s. 90.
Lähde koskee ainoastaan armeijan kokoonpanoa 1980-luvun alussa.

2.3 Armeijakunta

Koska viime aikoina on länsimaaisessa lehdistössä kirjoitettu varsin runsaasti Venäjän ja Neuvostoliiton armeijakuntakokoonpanoista, on syytä selvittää käsitteistön historiallista taustaa hiukan tarkemmin.

Moottoroitu armeijakunta on eri aselajeista koostuva yhtymä, joka on tarkoitettu operatiivis-taktisten tai operatiivisten tehtävien toteuttamiseen armeija- ja rintamaoperaatioiden yhteydessä. Armeijakuntaan kuuluu kahdesta neljään divisioonaa sekä armeijakuntajoukot.⁵¹

Mekanisoitu armeijakunta on eri aselajeista koostuva yhtymä, joka on pääasiassa tarkoitettu rintaman ja armeijan hyökkäysoperaatioissa menestyksen laajentamiseen operatiivisten liikkuvien ryhmien osana tai itsenäisesti. Sen kokoonpanoon kuului toisen maailmansodan aikana kolme mekanisoitua prikaatia, panssariprikaati sekä armeijakuntajoukot.⁵²

Panssariarmeijakunta on eri aselajeista koostuva yhtymä, joka tavallisesti toimii armeija- tai rintamaoperaatioissa operatiivisen manööveriryhmän osana. Sen kokoonpanoon kuului toisen maailmansodan aikana kolme panssariprikaatia ja yksi mekanisoitu prikaati sekä armeijakuntajoukot.⁵³

1950-luvun puolenvälin organisaatiouudistuksessa armeijakunnasta luovuttiin kiinteänä yhtymänä. Siitä tuli tilapäinen kahdesta kolmeen divisioonaa käsittävä joko armeijan johdossa tai erillisessä suunnassa itsenäisesti toimiva johtoporras.⁵⁴

Viime vuosikymmenen keskeinen käsite neuvostojoukkojen käyttöperiaatteissa on ollut edellisessä luvussa mainittu operatiivinen manööveriryhmä (OMG). Sillä tarkoitetaan erikseen muodostettua "panssarirykkiä", jonka tehtävänä on esimerkiksi armeijan hyökkäysoperaatioissa tunkeutua nopeasti vastustajan ensimmäiseen portaaseen tehdystä murtoaukosta syvälle vastustajan selustaan. Armeijan käyttämän operatiivisen manööveriryhmän runkona on ollut panssaridivisioona, jota on vahvennutta tätä tehtävää varten ilmatorjunnalla, pioneerivoimalla, tykistö- ja lentotulituella sekä ylläpitävän huollon osilla.⁵⁵

1980-luvun alussa saatiin viitteitä siitä, että Neuvostoliitto kokeilee uusia OMG-organisaatioita. Sekä läntisessä että Kaukoidän strategisessa suunnassa muodostettiin itsenäiset armeijakunnat. Kummassakin oli sama määrä kalustoa ja henkilöstöä kuin panssari- ja moottoroidussa jalkaväkidivisioonassa yhteensä. Armeijakuntien alajohtoportain toimivat prikaatit. Panssarivaunu- ja moottoroidut jalkaväkiyksiköt yhdistettiin pataljoonatasolle saakka.⁵⁶ Joukosta käytettiin nimitystä mekanisoitu armeijakunta. Armeijakuntaan kuului kymmenen moottoroitua jalkaväkipataljoonaa ja kuusi panssaripataljoonaa. Yhtymän kalustona oli muun muassa 390 panssarivaunua ja 326 tykistöasejärjestelmää.⁵⁷

Kuvatun kaltaisen armeijakunnan taistelukestävyys on suuri. Se kykenee taistelemaan itsenäisesti kauemmin kuin panssari- tai moottoroitu jalkaväkidivisioona. Lisäksi sille voidaan antaa mitä moninaisimpia taistelutehtäviä. Vahva moottoroidun jalkaväen osuus mahdollistaa sekä hyökkäys- että pitämistehtävät niin asutuskeskuksissa kuin maastossa, etenkin jos vihollisen panssarintorjunta on vahva.⁵⁸ Toinen armeijakuntakokoonpanon etu on siinä, että tuliyksiköt voidaan siirtää lähemmäs taistelevia joukkoja. Tällöin tuli voidaan siirtää nopeasti myös vihollisen syvyyteen. Ylemmän johtoportaan tuliyksiköiden sovittaminen armeijakunnan tulisuunnitelmaan on helpompaa kuin divisioonassa. Kokeiluarmeijakunnan miesvahvuus oli suhteellisen korkea, noin 25000 miestä. Se viittaa armeijakunnan kykyyn toimia hajautetummin kuin perinteinen divisioona.

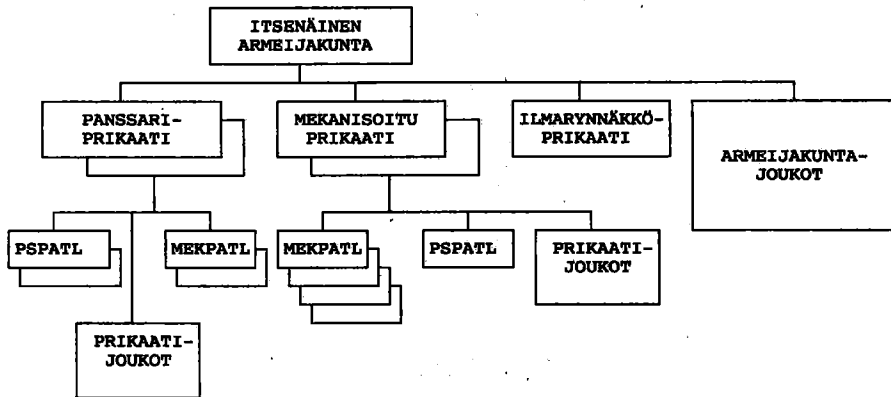
Puolustusministeri D Jazov ilmoitti kesällä 1989, että itsenäiset armeijakunnat oli purettu. Lausunnon vahvisti Wienin doktriiniseminaarissa Neuvostoliiton delegaation jäsen, kenraaliluutnantti F Markovskij tammikuussa 1990. Ilmoitukset lienevät olleet tarkoitettuja osoittamaan doktriinin muuttumista puolustukselliseksi. Vaikka nämä yhtymät purettiinkin, se ei tarkoittanut, että OMG-ajattelu hylättiin. Liikkuvien voimien nopeasti ryhmitettävien joukkojen armeijakuntia kehitettäneen kokeilusta saatujen tulosten mukaisesti.

Unkarissa toteutettiin armeijakunta-prikaatikokoonpanoon siirtyminen 1980-luvun puolenvälin jälkeen. Koska Varsovan liitossa ei tehty mitään ilman Neuvostoliiton näkemää tarkoituksenmukaisuutta, kyseessä lienee ollut ennakoiva kokeilu. Unkarissa oli vuoden 1991 lopussa kolme armeijakuntaa. Niiden kunkin kokoonpanoon kuului yksi panssari- ja kolme mekanisoitua prikaatia.⁵⁹ Neuvostoliiton armeijakunta-ajattelu nousi uudelleen esille lokakuussa 1991 Wienin doktriiniseminaarin yhteydessä. Kenraalileversti F Markovskij ilmoitti seminaarissa, että maavoimat suunnittelevat siirtyvänsä armeijakunta-prikaatikokoonpanoon. Armeijakunta esiteltiin puolustuksellisena, koska kysymys oli asevoimien kokonaisvahvuuksien pienentämisestä. Armeijakuntaan kuuluvan prikaatin vahvuudeksi ilmoitettiin 2500-3000 miestä⁶⁰. Wienissä ilmoitetulla kalustomäärällä voidaan varustaa prikaati, johon kuuluu neljä mekanisoitua pataljoonaa, panssaripataljoona, telatykki-, kranaatinheitin- sekä raketinheitinpatteristo.

Armeijakunta voidaan muodostaa kolmesta mekanisoidusta prikaatista ja yhdestä panssariprikaatista⁶¹ sekä armeijakuntajoukoista. Rakenne olisi tällöin sama kuin Unkarin armeijakunnassa ja toisen maailmansodan aikaisessa neuvostoliittolaisessa armeijakunnassa. Panssarivaunujen määrä olisi 250 eli sama kuin 1990-luvun alun panssaridivisioo-

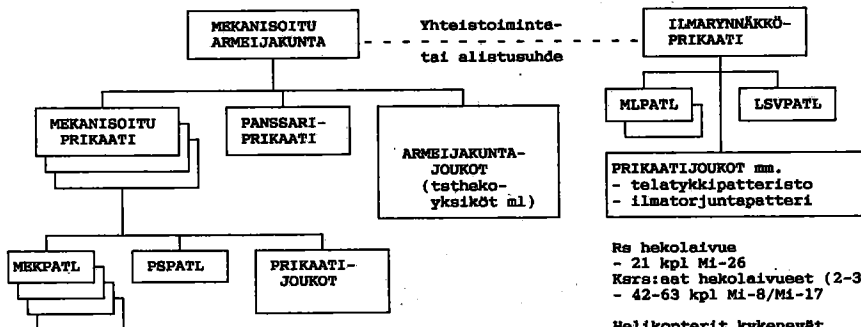
nassa⁶². Kun organisaatiota vahvennetaan ilmarynnäköprikaatilla, saadaan painopistesuunnan armeijaan kuuluvan liikkuvan operatiivisen yhtymän optimaalinen kokoonpano. Kuviossa 3 on esitetty arvio liikkuvien voimien sekä armeijan liikkuvien operatiivisten yhtymien rakenteesta 2000-luvulla.

ARVIO LIIKKUVIEN VOIMIEN SEKÄ STRATEGISEN RYHMITTYMÄN LIIKKUVAN OPERATIIVISEN YHTYMÄN (MOO) RAKENTEESTA 2000-LUVULLA

Vahvuus:	25.000
Panssarivaunuja:	400
Panssaroituja taistelujoneuvoja:	1.000
Tykistöasejärjestelmiä:	330
Helikoptereita:	60

ARVIO ARMEIJAN LIIKKUVAN OPERATIIVISEN YHTYMÄN (MOO) RAKENTEESTA 2000-LUVULLA

Rs hokolaivus
- 21 kpl Mi-26
Krs:aat hokolaivueet (2-3)
- 42-63 kpl Mi-8/Mi-17

Helikopterit kykenevät kuljettamaan kertsuorituksena noin puolet prikaatin henkilöstöstä ja kalustosta.

Mekanisoidun armeijakunnan vahvuus ja kalusto:

Vahvuus:	15.000
Panssarivaunuja:	250
Panssaroituja taistelujoneuvoja:	750
Tykistöasejärjestelmiä:	250

Lähde: Galeotti M: DSHB - Assault Landing Brigades from Afghanistan to "Defensive Defence". Jena's Soviet Intelligence Review 9/1990, s. 390.
Lähde koskee ainoastaan ilmerynnäköprikaattia.

2.4 Organisaatiokehityksen keskeiset piirteet

Supistukset Venäjän puolustusmenoissa toteutetaan ensisijassa henkilöstömäärää vähentämällä. Suurimmat henkilöstön supistukset kohdennetaan maavoimiin. Osia maavoimien yhtymistä siirretään omaksi puolustushaaraksi muotoutuvaan liikkuviin voimiin. Näin ollen maavoimien rauhan ajan vahvuus tulee vähenemään runsaaseen puoleen miljoonaan vuosituhannen vaihteeseen mennessä.

Maavoimien operatiiviset yhtymät ovat perinteisesti kuuluneet rintaman alaisuuteen. Vuosituhannen vaihteessa sodan ajan rintamat, eli rauhan ajan sotilaspiirit, tulevat olemaan alueellisia yhtymiä ja operatiivisten yhtymien johtoportaina toimivat ensisijassa strategiset ryhmittymät.

Maavoimien sodan ajan operatiivisia yhtymiä 2000-luvulla ovat armeija ja armeijakunta. Armeijakokoonpanot säilytetään, koska maavoimien johdon näkemyksen mukaan taistelutilanne vaatii niiden olemassaolon. Armeijan kokoonpano tulee olemaan liukuva toiminta-alueesta ja yhtymän tehtävästä riippuen.

Sodan ajan armeijan ensimmäiseen portaaseen voi kuulua esimerkiksi kahdesta kolmeen moottoroitua jalkaväkidivisioonaa, jotka on organisoitu rauhan aikana moottoroiduksi armeijakunnaksi. Lisäksi tietyillä alueilla ensimmäiseen portaaseen kuuluu torjuntayhtymä tai yhtymiä, joiden tehtävänä on keskeisten alueiden hallussapito. Ensimmäistä porrasta pyritään kehittämään jo rauhan aikana siten, että se kykenee toteuttamaan tehtävänsä ilman liikekannallepanoa. Tietyn suunnan divisioonien runkona toimivat rauhan aikana prikaatit. Sivusuunnassa moottoroitu armeijakunta toiminee suoraan strategisen ryhmittymän johdossa.

Armeijan toisen portaan liikkuvuutta ja ilmakuljetteisuutta parannetaan. Armeijan maahanlaskujoukkona on ilmarynnäköprikaati, joka taistelee läheisessä yhteistoiminnassa taisteluhelikopteriyksiköiden ja toisen portaan mekanisoidun armeijakunnan tai panssaridivisioonan kanssa. Näin muodostuu todellinen ilmasta ja maasta vihollisen selustaan vaikuttava toinen porras/kerros, josta muodostuu rintama- ja armeijailmavoimien tukema liukuva operatiivinen yhtymä.

Mekanisoituja armeijakuntia alettiin kehittää 1980-luvun alussa rintaman ja armeijan toiseen portaaseen operatiivisiksi manööveriryhmiksi. Niiden tehtävänä oli puolustuksessa vastahyökkäykset ja -iskut sekä hyökkäyksessä menestyksen laajentaminen. Mekanisoitujen armeijakuntien alajohtoportaat olivat prikaateja.

Rintaman 1980-luvun kokeiluarmeijakuntaan kuului 400 panssarivaunua ja noin 330 tykistöasejärjestelmää, ja sen vahvuus oli noin 25 000 miestä. Liikkuvien voimien nopeasti ryhmitettävät kolme armeijakuntaa organisoitaneen näiden kokeiluarmeijakuntien kaltaisiksi.

Unkarissa 1980-luvulla organisaatiokokeilusta saatujen kokemusten perusteella ja/tai uudesta panssaridivisioonasta muodostetaan painopistesuunnan armeijaan kuuluvan liikkuvan operatiivisen yhtymän runko. Kumpaankin yhtymätyyppiin kuuluu 250 panssarivaunua. Liikkuvaan operatiiviseen yhtymään voi kuulua esimerkiksi kolme mekanisoitua prikaatia, panssariprikaati, ilmarynnäköprikaati sekä armeijakuntajoukot.

Kaikkien Uralin länsipuolisten yhtymien panssarivaunut ja panssaroidut taisteluaoneuvot ovat vuonna 2000 uudenlaisia. Painopistesuunnan armeijan kuuluu tällöin taisteluhelikopterirykmentti. Helikopterikalusto on kuitenkin vanhenemassa ja niiden tuotantomäärä on liian pieni uusiin operatiivisiin ajatuksiin nähden. Etenkin kuljetushelikoptereista tulee olemaan pula. Tykistön merkitys ja tulivoima on operatiivisissa yhtymissä edelleen lisääntymässä. Painopistealueena on ollut raketinheittimien kehittäminen. Muun muassa armeijaan tulee kuulumaan raketinheittiniprikaati. Ilmatorjunnan osuus nousee tukevasta toiminnasta ratkaisevaksi operaatioita toteutettaessa. Uusien ohjusjärjestelmien kehittelyä jatketaan ja niiden liikkuvuutta parannetaan.

Operatiivisen yhtymän sodan ajan kokoonpanoon tulee vaikuttamaan yhä olennaisemmin yhtymän sotilasmaantieteellinen sijainti. Yhtymiä kehitetään vallitsevia olosuhteita ja

alueen uhkakuvaa vastaaviksi. Neuvostoliitossa oltiin kehittämässä ennen sen valtiollista hajoamista kahdentyyppisiä organisaatioita: armeija/divisioona/rykmentti(prikaati)- sekä armeijakunta/prikaatikokoonpanoja. Tällainen sekajärjestelmä oli käytössä jo toisessa maailmansodassa. Venäjän sotilasjohto jatkaa maavoimien yhtymien kehittämistyötä samoin periaattein. Salaaminen ja harhauttaminen ovat olleet ja tulevat olemaan tärkeässä asemassa sodan ajan organisaatioita käsitellessä. Lisäksi rauhan ja sodan ajan kokoonpanojen erilaisuuteen vaikuttavat taloudelliset ja poliittiset syyt.

3. TULI-ISKUOPERAATIO

Venäläisten kokemukset viime vuosien paikallisista sodista ovat osoittaneet, että riippumatta siitä, onko kysymyksessä hyökkäys vai puolustus, sotien osapuolten vastavuoroisista tuli-iskuista sotatoimien alkuvaiheessa muodostuu laajamittainen tuli-iskuoperaatio⁶³. Maavoimien sotatoimien kestäessä tuli-iskuoperaatio voidaan toteuttaa tietyssä suunnassa myös itsenäisenä ilman, että siihen liittyy varsinaista maaoperaatiota⁶⁴.

Strategisten, operatiivisten ja taktisten aseiden välinen ero on hämärtyneessä kehittyvien tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmien myötä. Persianlahden sota osoitti nykyaikaisen sodankäynnin perustuvan kehittyneiden konventionaalisten ase- ja ammusjärjestelmien iskuihin vastustajan koko valtakunnan alueelle. Venäjän sotilasasiantuntijoiden mukaan länsimaiden konventionaalisilla asejärjestelmillä on nykyisin sama tuho vaikutus kuin ydinaseilla. Tästä syystä muun muassa kenraalilesteri A Danilovitsin mukaan on välttämätöntä perustaa uusi aselaji, joka pystyy tuhoamaan vastustajan tärkeitä poliittisia, strategisia ja kokonaistalouteen liittyviä kohteita konventionaalisilla taistelukärjillä⁶⁵.

Operatiivisen yhtymän toteuttaman tuli-iskuoperaation vaatimukset ovat

- omien tuli-iskujen toteuttaminen ennen vihollista,
- vihollisen tähysteisten vastatuli-iskujen estäminen sekä
- aloitteen säilyttäminen.

Tutkimukset Persianlahden sodasta tukevat asetettuja vaatimuksia.⁶⁶

Vaatimukset toteutetaan sekä yhdenaikaisilla keskitetyillä tuli-iskuilla ratkaisualueille että pitämällä vastustajan tiedustelu- ja tulenkäyttö- sekä johtamisjärjestelmät jatkuvan tulivaikutuksen alaisena. Tuli-iskuoperaatioon liittyy voimakas radioelektronisten järjestelmien lamauttaminen.⁶⁷

Operaation päämääränä on tulyilivoiman hankkiminen⁶⁸. Tulyilivoiman katsotaan liittyvän yhä kiinteämmin ilmanherruuteen⁶⁹. Tulenkäyttöön ei siis ole edellytyksiä ilman ilmasuojaa. Venäläiset jakavatkin tulyilivoiman nykyisin kolmeen osaan: ilma-, maa- ja ilmapuolustusylivoimaan. Maaylivoiman hankkimiseen osallistuvat panssarivaunut, panssarintorjunta-aseet, panssaroidut taisteluaoneuvot, tykistö, tykistöohjukset sekä taisteluhelikopterit. Ilmaylivoiman hankkimiseen osallistuvat ilmavoimat ja ilmapuolustusylivoiman hankkimiseen ilmavoimat sekä ilmapuolustusjoukot.⁷⁰

Tulyilivoiman saavuttaminen nykyisellä taistelulentällä perustuu

- suotuisten olosuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen,
- omien asejärjestelmien tulitusmahdollisuuksien ylläpitämiseen,
- tehokkaisiin vastatoimenpiteisiin vastustajan asejärjestelmiä vastaan sekä
- tulen ja tulyyksiköiden nopeisiin siirtoihin.⁷¹

Suotuisten olosuhteiden luomiseen ja ylläpitämiseen kuuluvat vastustajan tulyyksiköiden, ilmavoimien taistelunjohtajärjestelmien sekä tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmien osien oikea-aikainen havaitseminen. Tuli-iskuoperaation tuloksellisuuden määrittää ensi

sijassa toimiva tiedustelujärjestelmä⁷². Omilla tulenkäyttöjärjestelmillä pitää olla valmius vaikuttaa välittömästi ja tehokkaasti havaittuihin maaleihin. Näin ollen maalitiedustelun merkitys tulee korostumaan entisestään⁷³. Maalitiedusteluun osallistuvat tykistön valo-, ääni- ja elektronisen mittauksen yksiköt, tulenjohtohelikopterit ja -lennokit sekä armeijan ja ylemmän johtoportaan erikoisjoukot⁷⁴. Tiedusteluun liittyy tosiaikainen tiedonsiirto samanaikaisesti sekä yhtymän esikunnan tilannekeskukseen että tulyyksiköille. Tulyyksiköiden välitön kyky vaikuttaa havaittuihin maaleihin turvataan ennen taistelua toteutettavalla oikealla operatiivisella ryhmityksellä ja taistelun aikana suoritettavilla ryhmitysmuutoksilla.⁷⁵

Erityinen huomio tullaan vastatoimenpiteissä kiinnittämään vastustajan tykistön automaattisen tulenkäyttöjärjestelmän lamauttamiseen elektronisen sodankäynnin keinoin. Vastustajan elektronisen sodankäynnin yksiköt muodostavat venäläisten mukaan vihollisen tärkeimmän tiedustelun osajärjestelmän. Sitä vastaan käytetään ensi sijassa elektronista häirintää ja aerosoleja.⁷⁶

Tulyyksiköiden tulensiirrot ovat nopeutumassa. Kun esimerkiksi tykistön patteriston tulensiirto on kestänyt nykyisessä tulenjohtojärjestelmässä 3-5 minuuttia, automaattinen tulenjohtojärjestelmä vähentää aikaa alle minuuttiin⁷⁷. Kehitys on operatiivisesti ratkaisevaa pyrittäessä vaikuttamaan vihollisen liikkuviin joukkoihin.

Tuli-iskuoperaatioissa pyritään tuhoamaan useita erilaisia kohteita. Tällöin on tärkeätä maalien tuhoamisjärjestyksen määrittäminen⁷⁸. Toisen maailmansodan kokemusten mukaan ensisijaiseksi tulyilivoiman hankkimisessa muodostui linnoitetuissa asemissa olevien tykistöyksiköiden tuhoaminen. Tehtävä toteutettiin maavoimien tykistöllä yhteistoiminnassa ilmavoimien ja laivatykistön kanssa. Myös nykyisellä taistelukentällä tulyilivoiman saavuttaminen vaatii ensi sijassa vihollisen asejärjestelmien tuhoamisen⁷⁹ sekä tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmän lamauttamisen⁸⁰.

Vuonna 1990 kehitettiin maavoimien tieteellisessä tutkimuskeskuksessa kohteiden tuhoamiseen liittyvä käsitejärjestelmä, joka vastaa nykyisten asejärjestelmien kehitysvaihetta.⁸¹ Kuviossa 4 on esitetty tuli-iskuoperaatioissa tuhottavien kohteiden ja tulitehtävien käsitteitä.

TULITEHTÄVIEN TOTEUTTAMINEN HYÖKKÄYSOPERAATIOSSA

Kirjainkoodit kuvaavat vaikutusta maalissa

- A = Erittäin raskaat tappiot (ei voida palauttaa taistelukuntoon)
- B = Raskaat tappiot (ei voida palauttaa taistelukuntoon kenttähuollon toimenpitein)
- C = Keskiraskaat tappiot (palautettavissa taistelukuntoon kenttähuollon toimenpitein)
- D = Vähäiset tappiot (palautettavissa taistelukuntoon joukko- ja alayksikön toimenpitein)
- E = Pienet tappiot (palautettavissa taistelukuntoon ryhmän toimenpitein)

Numerokoodit kuvaavat kohdetta

- 1 = Tykistö- ja tykistöohjusjoukot
- 2 = Helikopterit, lentokoneet ja niiden tukialueet
- 3 = Ilmapuolustus
- 4 = Johtamis- ja viestijärjestelmä
- 5 = Panssari- ja moottoroitu jalkaväki
- 6 = Huollon kohteet

VAIKUTUS	KOHDE	Kohteen etäisyys etulinjasta (km)			
		0-5	5-20	20-50	Yli 50
Yksittäiset kohteet					
Tuhoaminen	1	B	B	B	A
	2	B	B	B	A
	3	B	B	B	A
	4	B	B	B	B
	5	B	B	-	-
Toiminnan estäminen	1	C	C	C	C
	3	E	D	D	C
	4	E	D	D	C
	5	D	D	-	-
Ryhmäkohteet					
Tuhoaminen	1	D	C	C	B
	2	-	-	C	B
	3	D	C	B	A
	4	C	C	B	A
	5	C	B	B	A
	6	-	B	B	B
Lamauttaminen	1	D	C	C	B
	2	-	-	D	C
	3	D	C	B	B
	4	C	C	B	B
	5	C	C	B	B
	6	-	C	C	C
Häiritseminen	1	-	E	D	C
	2	-	-	D	C
	3	E	D	C	C
	4	E	D	C	C
	5	E	D	C	C
	6	-	E	D	C

Lähde: Vojoennaja Mysl 3/1990, s. 26-31.

4. PUOLUSTUSOPERAATION KEHITYSNÄKYMÄT

4.1 Operaatioon valmistautuminen

Puolustusoperaation kehitysnäkymiä tarkasteltaessa viitekehyksenä toimii kenraalimajuri V Turtšenkon esittelemä strategisen puolustuksen konsepti. Operaatioon valmistautumisessa tarkastellaan lähinnä puolustusrakenteeseen liittyviä muuttujia.

1980-luvulla puolustus oli tilapäinen taistelulaji. Se nähtiin osana strategista tai operatiivista hyökkäystä silloin, kun koko rintamalla tai strategisessa suunnassa ei ollut mahdol-

lista edetä hyökkäyksellisesti⁸². Neuvostoliiton uuden doktriinin heijastelemana puolustus nähtiin vuonna 1990 yhtymän perustaistelulajina sodan alkuvaiheessa⁸³.

Päävastustajanaan Neuvostoliitto piti Pohjois-Atlantin puolustusliittoa (NATO). Uhkakuva tulee säilymään, vaikka laajamittaisen sodan vaaran katsotaankin merkittävästi vähentyneen. IVY:n ja Venäjän sotilasjohto on ilmoittanut, ettei se usko Yhdysvalloilla ja NATO:lla olevan aggressiivisia päämääriä Venäjää tai IVY:ä kohtaan. Samanaikaisesti yleensä lisätään, että sotilaallinen vaara ei kuitenkaan ole lakannut olemasta.⁸⁴

Operatiivisen yhtymän puolustusrakennetta suunniteltaessa otetaan huomioon kolme uhkakuvassa tapahtunutta muutosta. Ensinnäkin NATO:lla lienee sodan alkuvaiheessa painopistesuunnassaan tavanomaisten joukkojen ylivoima. Täten operatiivisen yhtymän ensimmäisenä tehtävänä on hyökkääjän torjuminen ja tuhoaminen vahvuudeltaan pienemmin tai tasavahvoin voimin. Toiseksi yhtymän alueella saattaa olla merkittävä määrä strategisesti tärkeitä kohteita. Kolmanneksi ensimmäiset sotatoimet toteutettaneen tuli-iskuoperaatioina ilman, että valtion alueellista rajaa on ylitetty maavoimien taistelujoukoilla.⁸⁵ Hyökkääjän tuli-iskuoperaatio ulottuu jokaiselle puolustusvyöhykkeelle.⁸⁶

Operatiivisen puolustusrakenteen suunnittelun lähtökohdaksi venäläiset tutkijat ovat ottaneet paitsi nykyisen uhkakuvan myös Saksan hyökkäyksen Neuvostoliittoon kesällä 1941⁸⁷. Yleisesikunnan tutkijat jakavat nykyisen puolustusoperaation torjunta- ja vastahyökkäysvaiheeseen. Ensimmäinen vaiheen arvioidaan kestävän 2-3 viikkoa⁸⁸. Tämän perusteella joukkojen tulisi olla mahdollisimman taisteluvalmiita jo ennen sodan alkua. Rauhan aikana toteutettavat puolustusvalmistelut ovat kuitenkin kalliita. Täten nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ovat sodan uhan ja sodan aikana toteutettavat valmistelut etusijalla⁸⁹. Liikokannallepanon nopeuteen tullaan kiinnittämään jatkossa entistä enemmän huomiota⁹⁰.

Armeijan puolustusoperaatio suunnitellaan jo rauhan aikana kaksivaiheiseksi. Vuoden 1943 Kurskin operaation mukaisesti torjunta ja vastahyökkäys muodostavat yhden loogisen kokonaisuuden. Päämääränä on aina hyökkääjän joukkojen tuhoaminen ja menetetyt alueen valtaaminen.⁹¹

Puolustusvyöhykejako tulee säilymään jatkossakin, koska se mahdollistaa puolustavien yhtymien järjestelmällisen porrastamisen. Siihen tukeutuen voidaan määrittää parhaat vaihtoehdot ensimmäisen ja toisen portaan, reservien sekä eri tilityksiköiden ryhmittämiseksi. Se antaa mahdollisuuden määrittää johtosuhteet puolustusalueiden, -tasojen, -asemien ja muiden tärkeiden alueiden pitämiseksi sekä voiman lisäämisen painopistesuuntiin.⁹²

1980-luvulla taktisella puolustusvyöhykkeellä toimi tavallisesti armeijan ensimmäisen portaan moottoroitu armeijakunta. Siihen kuului 2-4 divisioonaa. Operatiivisella puolustusvyöhykkeellä toimivat armeijan toinen porras sekä armeijan ja rintaman reservit. Tätä järjestelmää pidetään vanhentuneena. Ensimmäisen portaan armeija tulee olemaan kokonaisuudessaan taktisella puolustusvyöhykkeellä. Täten taktisen puolustusvyöhykkeen syvyyttä voidaan kasvattaa ja samalla parantaa sen kestävyyttä. Tämä nähdään tärkeäksi etenkin toimittaessa valtion rajan tuntumassa. Operatiiviselle puolustusvyöhykkeelle ryhmitetään tällöin strategisen ryhmittymän toisen portaan yhtymiä sekä reservit.⁹³

Strategisella puolustusvyöhykkeellä toimivat asevoimien toisen portaan yhtymät. Sille voidaan tarvittaessa ryhmittää myös ylijohdon strategiset reservit. Näin tehtiin esimerkiksi Kurskin operaatiossa.⁹⁴

Uusi lähestymistapa puolustusvyöhykkeisiin vaatii myös uuden puolustusalueiden määrittämistavan. Tässä tullaan välttämään vakioratkaisuja. Esimerkiksi taktiselle puolustusvyöhykkeelle voidaan valmistella yhdestä kolmeen armeijan puolustusalueetta.⁹⁵

Operatiivista suoja-aluetta ei ole enää tarkoituksenmukaista sisällyttää suojajoukkoarmeijan puolustusrakenteeseen muulloin kuin poikkeustapauksissa. Näin ollen pääpuolustusalue muodostetaan valtion rajan välittömään läheisyyteen. Poikkeuksen muodostavat

huonosti hyökkääjän toimintaan soveltuva maasto sekä toiminta, jossa pyritään salaamaan pääpuolustusalueen sijainti.⁹⁶

Pääpuolustusalueelle valmistellaan linnoitettuja alueita. Toisessa maailmansodassa niistä saatiin myönteisiä kokemuksia. Linnoitetulla alueella toimiva torjuntayhtymä voi kuulua joko taktisella tai operatiivisella puolustusvyöhykkeellä toimivaan armeijaan. Koko ensimmäisen portaan armeijan puolustusalue tulee olemaan voimakkaasti sulutettu ja linnoitettu.⁹⁷

Euroopan sotänäyttämöllä NATO:n hyökkäysoperaation syvyydet ovat nykyisin venäläisen näkemyksen mukaan prikaatilla 15 kilometriä, divisioonalla 70 kilometriä, armeijakunnalla 150 kilometriä ja armeijaryhmällä 300 kilometriä. Viimeaikaisten NATO:n sotaharjoituksista tehtyjen johtopäätösten perusteella yhtymien etenemisnopeus on puolustusta murrettaessa 20-35 kilometriä ja puolustuksen syvyydessä 30-40 kilometriä päivässä.⁹⁸ Puolustusryhmitysten eri portaiden tulee olla oikeassa suhteessa näihin hyökkääjän asettamiin tavoitteisiin. Tätä ei ole aina otettu riittävässä määrin huomioon. Esimerkiksi vuosien 1941-42 aikana hyökkääjä pääsi tästä epäkohdasta johtuen useasti operatiiviseen murtoon sotatoiminnan näyttämön alueella.⁹⁹ Toisaalta puolustusryhmitys määrää hyökkääjän tavoitteet.

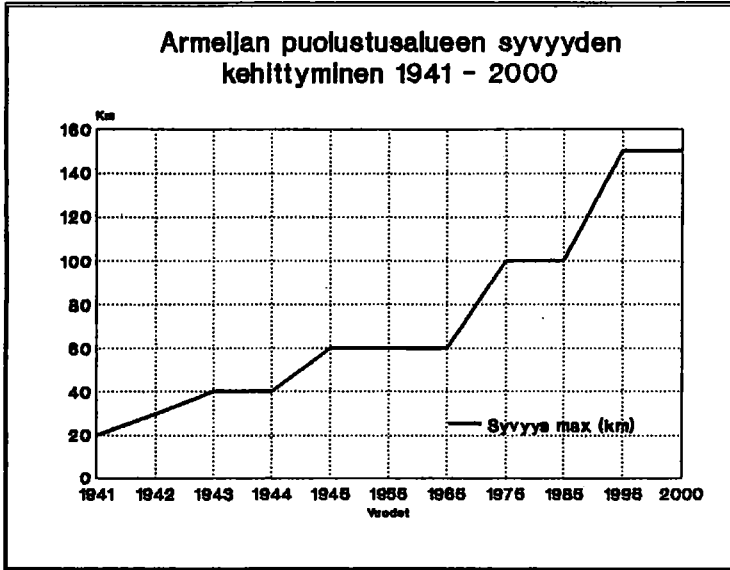
Armeijan ryhmitys tulee jatkossakin muodostumaan joko yhdestä tai kahdesta portaasta. Käytettäessä yhtä porrasta muodostetaan vahva yleisreservi.¹⁰⁰ Armeijan ensimmäiseen portaaseen tulee kuulumaan sekä torjuntayhtymiä että armeijakunnaksi organisoituja mootoroituja jalkaväkidiivisioonia. Armeijan ensimmäisen portaan syvyys on noin 70 kilometriä. Torjuntayhtymät sijoitetaan ainakin teollisuuskeskusten ja strategisten raaka-ainearantojen suojaksi¹⁰¹.

Armeijan ensimmäisen ja toisen portaan välinen etäisyys kasvaa¹⁰², ja toista porrasta vahvennetaan suhteessa ensimmäiseen. Kun vuosina 1943-45 armeijan toisessa portaassa toimi noin yksi kolmasosa yhtymän joukoista, kenraaliluutnantti V Reznitsenko toteaa: "Puolustuksessa toinen porttas voidaan nykyisellä taistelukentällä pitää yhtä vahvana kuin ensimmäinen. Joissakin tapauksissa se voi olla jopa vahvempi"¹⁰³. Toiselle portalle ja reserveille suunnitellaan useita vaihtoehtoisia ryhmitysalueita¹⁰⁴. Mainittuihin muutoksiin on syynä muuttunut uhkakuva: läpimurtojen väistämättömyys, lisääntynyt maahanlaskujen uhka, ratkaisevien tappioiden välttäminen täsmäaseiden iskuilta ja vastahyökkäysmahdollisuuksien säilyttäminen¹⁰⁵. Painopistesuunnassa puolustavan armeijan toisena portaan tulee toimimaan liikkuva operatiivinen yhtymä.

Sodan ajan operatiiviset yhtymät voitaneen 2000-luvulla jakaa tehtäviltään kolmeen ryhmään. Ensinnäkin niihin, joiden tehtävänä on hidastaa ja pysäyttää vihollisen eteneminen taktisella puolustusvyöhykkeellä. Yhtymän puolustusalueen syvyys on tällöin 100-150 kilometriä. Toiseksi tulee olemaan yhtymiä, jotka toimivat operatiivisella puolustusvyöhykkeellä. Niiden tehtävänä on torjua hyökkääjän syvät murrot ja valmistautua operatiivisiin vastahyökkäyksiin. Yhtymän ryhmitysalue sijaitsee 100-300 kilometriä raja-alueesta. Kolmanneksi tulee olemaan strategiselle puolustusvyöhykkeelle ryhmitettyjä ylijohdon reserviin kuuluvia operatiivisia yhtymiä, joiden tehtävänä ovat strategiset vastahyökkäykset¹⁰⁶. Ainakin osa näistä yhtymistä tulee olemaan panssariarmeijoita¹⁰⁷. Puolustusvyöhykkeillä tulee toimimaan lisäksi ylijohdon alaisia liikkuvien voimien yhtymiä sekä alueellisen puolustuksen joukkoja^{108, 109}.

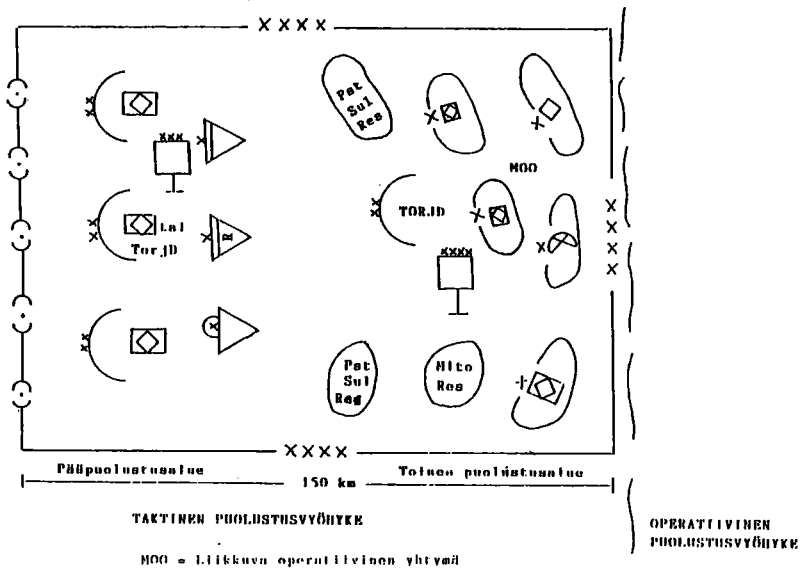
Kuviossa 5 on esitetty armeijan puolustusalueen kehittyminen toisen maailmansodan alusta lähtien. Puolustusalueen syvyys kasvoi 1960-luvun puolessa välissä aseteknologisen kehityksen seurauksena. Taistelukentälle tulivat muun muassa taktiset ydinohjukset. Nykyisin on tapahtumassa vastaavanlainen kehitys tavanomaisten aseiden kantaman, tarkkuuden ja tuho vaikutuksen kasvaessa. Kuviossa 6 on esitetty arvio suojajoukkoarmeijan puolustusrakenteesta 2000-luvulla.

Lähteet: The Journal of Soviet Military Studies. June 1992. s. 231.
The Journal of Soviet Military Studies. June 1990. s. 282.

ARVIO ARMEIJAN PUOLUSTUSRAKENTEESTA

4.2 Operaation toteuttaminen

Viimeaikaisissa venäläisissä tutkimuksissa on kiinnitetty huomiota etenkin siihen, millaisia joukkoja ja millaista operaatioidea tulisi käyttää hyökkääjän torjuntaan. On esitetty näkemyksiä, ettei jäykän torjuva puolustus rajoilta alkaen ole realistinen vaihtoehto olosuhteissa, joissa hyökkääjä toimii ilma-maataisteluoopin mukaisesti. Yhtenäistä rintamalinjaa ei pidetä enää tarkoituksenmukaisena. Puolustukselta vaaditaan joustavuutta ja ennen kaikkea aktiivisuutta. Eräänä ratkaisuvaihtoehtona on esitetty liikkuvaa puolustusoperaatiota. Liikkuvan puolustuksen päämääränä on ajanvoiton hankkiminen ja omien voimien säästäminen. Sillä voidaan myös ohjata hyökkääjä toimimaan tai ainakin suuntaamaan joukkonsa puolustajan haluamalla tavalla. Toisen maailmansodan jälkeen liikkuvan puolustuksen tutkimus laiminlyötiin. Sotilasopetuslaitoksissa asian opetus on aloitettu uudestaan, ja ohjesääntöihin se tuli vuonna 1990.¹¹⁰

On esitetty myös perinteistä asemapuolustusta tukevia näkökohtia, koska vain sillä katsotaan saatavan puolustukseen todellista pitävyyttä jatkotoimiakin ajatellen. Luonnollisesti puolustusidea voi olla eri suunnilla erilainen. Uusissa olosuhteissa Venäjän läntisellä strategisella ryhmittymällä ei ole varaa operatiiviseen liikkuvan puolustukseen, koska lähellä valtakunnan rajaa sijaitsee runsaasti strategisia kohteita. Esimerkiksi Kuola on tulevaisuudessa merkittävästi toisenlainen alue kuin Kaukoidän suunta, koska Venäjä ja NATO ovat siellä välittömästi vastakkain ja puolustusalueen syvyys on vähäinen.

Venäläisillä on hyviä kokemuksia rintaman ja armeijan puitteissa toteutetuista vastavalmisteluista¹¹¹. Niiden merkitys operaation alkuvaiheessa tulee säilymään. Nykyisillä asejärjestelmillä on tarkoituksenmukaista toteuttaa vastavalmistelu huomattavasti laajemmalle alueelle, jolloin siitä muodostuu aiemmin kuvattu tuli-iskuoperaatio. Venäläisen näkemyksen mukaan on erityisen tärkeää, että tuli kyetään aloittamaan ennen hyökkääjää. Tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmien tarkkuuden kasvaessa voidaan tykkien, ohjusalustojen, lentokoneiden, helikoptereiden ja niissä käytettävien ampumatarvikkeiden määrää sekä tulitehtävään käytettävää aikaa vähentää merkittävästi¹¹². Koska hyökkääjän lähtöalue tulee olemaan kaukana etulinjasta ja sen painopistettä on vaikea määrittää, puolustaja ei ehdi ajoissa siirtämään maalitiedustelua ja tykistötulta päähyökkäysalueelle. Tällöin vastavalmistelussa ohjus- ja ilmaiskujen sekä elektronisen hyökkäyksen merkitys tulee kasvamaan¹¹³.

Suojajoukkoarmeijan puolustustehtävän toteuttaminen yhteistoiminnassa rajajoukkojen kanssa. Valtakunnallisessa painopistesuunnassa toimivaa strategista ryhmittymää tuetaan tarvittavalla määrällä joukkoja liikkuvien voimien suuryhtymästä¹¹⁴. Tällöin puolustava armeija taistelee yhteistoiminnassa liikkuviin voimiin kuuluvan maahanlasku- ja/tai liikkuvan operatiivisen yhtymän kanssa.

Ensimmäisen vaiheen puolustusoperaatiot tulevat perustumaan rajoilta alkaen syvällä alueella keskeisten alueiden pitämiseen osin eristettynä ja saarrettuna¹¹⁵. Yllätyshyökkäyksen uhan nähdään kasvaneen. Ensimmäisen operatiivisen portaan tulee kyetä puolustusoperaatioihin itsenäisesti ilman vahvennuksia siten, että liikekannallepano ja liikkuvien voimien ryhmittäminen ehditään toteuttaa¹¹⁶. Moottoroidut jalkaväkidivisioonat tai prikaatit toimivat linnoitettujen alueiden keskellä tai sivustoilla. Ne toteuttavat tehtävänsä joko asema- tai liikkuvana puolustuksena. Liikkuvassa puolustuksessa hyökkääjä pyritään saamaan niin sanottuun operatiiviseen tulipussiin, jonka jälkeen siihen pyritään vaikuttamaan armeijan toisen portaan operatiivisella vastahyökkäyksellä.¹¹⁷

Venäläiset eivät kiistä sitä tosiasiaa, että hyökkääjä kykenee murtautumaan painopistesuunnassaan taktisen vyöhykkeen syvyyteen¹¹⁸. Vihollista ei kuitenkaan saa päästää operatiiviseen murtoon¹¹⁹. Lähtökohtana pidetään, että vihollinen hyökkää yhtymää vastaan suoraan liikkeestä. Näin ollen vihollisen operatiivinen painopiste voidaan varmuudella selvittää vasta viime hetkellä¹²⁰. Aikaisemmin nähtiin, että hyökkääjälle ei saa muodos-

tua koko yhtymän alueella 2-3-kertaista ylivoimaa. Nykyisin lähtökohtana on, että hyökkääjä pyrkii painopistesuunnassa 4-6-kertaiseen ylivoimaan. Mikäli hyökkääjän painopiste ei ole sama kuin puolustajan painopiste, armeijan tulee nopeasti muuttaa voimasuhteet edukseen lisäämällä joukkojensa ja tulensa määrää tärkeimmissä suunnissa. Vain tällöin on mahdollista torjua vihollisen läpimurtoyritykset.¹²¹

Puolustavan armeijan painopiste voidaan muuttaa parhaiten liikkuvan operatiivisen yhtymän vastahyökkäyksellä. Yhtymän taistelua tukee 1-2 taisteluhelikopterirykmenttiä sekä yksi rynnäkö- tai hävittäjäpommittajarykmentti¹²².

Rauhan aikana laadittua puolustusoperaation vastahyökkäyssuunnitelmaa tarkennetaan sekä sotatoimien alettua että ylemmältä johtoportaalta saadun käskyn jälkeen. Vuosina 1942-45 puolustusoperaatioissa toteutetuista yhdestätoista vastahyökkäyksestä ainoastaan kaksi onnistui hyvin, viisi osittain ja neljä epäonnistui täysin. Tämä johtui useimmiten liian vähäisestä valmisteluajasta.¹²³ Nykyisin käsky operatiivisesta vastahyökkäyksestä on annettava vähintään vuorokausi ennen sen toteuttamista. Eri toimintavaihtoehdot mallinnetaan tietokoneen avulla. Vastahyökkäystä toteuttavan yhtymän taisteluunvetämistason on oltava varmasti puolustajan hallussa.¹²⁴ Se voidaan varmistaa esimerkiksi torjuntayhtymän taistelulla. Torjuntayhtymän puolustuksen tulee mahdollistaa ainakin 1-2 divisioonan vastahyökkäys. Torjuntayhtymien väli ei saisi armeijan puolustustehävässä olla yli 50 kilometriä.¹²⁵ Vastahyökkäys pyritään toteuttamaan kohtaamisoperaationa, ennen kuin hyökkääjä on ehtinyt kaivautua. Vaatimuksena on operatiivisen tuliylivoiman hankkiminen ja ylläpitäminen. Mikäli riittävää tuliylivoimaa ei saavuteta, myöskään vastahyökkäystä ei toteuteta, vaan vihollinen torjutaan puolustustaistelulla.¹²⁶

Viime aikoina hyökkääjän erikois- ja maahanlaskujoukkojen kehittyminen on kasvatanut myös niitä torjuvien osastojen merkitystä. Venäläisen näkemyksen mukaan NATO toteuttaa pataljoonan suuruiset maahanlaskut 15-60 kilometrin, prikaatin maahanlaskut 60-80 kilometrin, divisioonan maahanlaskut 150-200 kilometrin sekä erikoisjoukkojen maahanlaskut 400 kilometrin etäisyydelle etulinjasta.¹²⁷ Torjuntaosastoina käytetään erikseen näihin tarkoituksiin luotuja reservejä.¹²⁸ Persianlahden sodan kokemukset tukevat torjuntaosastojen merkityksen kasvua.¹²⁹ Lisääntyneen erikoisjoukkouhan takia armeijan alueella toimii lisäksi raja- sekä sisäasiainministeriön joukkoja.¹³⁰

Maahanlaskuosaston tuhoaminen pyritään toteuttamaan joko sen lähtöalueella, lennon aikana tai laskeutumisen aikana. Tällöin tehtävän toteuttamiseen riittää voimasuhteet 1:1. Muuten voimasuhteiden tulee olla vähintään 2:1.¹³¹ Maahanlaskujen ja murtoon päässeiden vihollisosastojen torjumiseksi on venäläisten mukaan tarkoituksenmukaista perustaa armeijan selustaan operatiivinen johtoryhmä, joka vastaa kaikista käytännön taistelutoimista omassa selustassa. Sen tulee kyetä johtamaan myös liikkuvaa operatiivista yhtymää tai pienempiä liikkuvia osastoja, joita taisteluhelikopterit ja rynnäkölentokoneet tukevat.¹³²

5. HYÖKKÄYSOPERAATION KEHITYSNÄKYMÄT

5.1 Operaatioon valmistautuminen

Neuvostoliiton vuonna 1987 julkistama puolustuksellinen doktriini on heijastunut venäläiseen sotatieteelliseen tutkimukseen siten, että hyökkäysoperaatioihin on julkisissa lähteissä kiinnitetty entistä vähemmän huomiota. Viimeisin merkittävä Suomessa saatavilla oleva teos armeijan hyökkäysoperaatiosta julkaistiin vuonna 1988¹³³. Yleisesikunnan lehdessä "Vojennaja Mysl" vuonna 1990 hyökkäys- ja puolustusoperaatioista laadittujen tutkimusten suhde oli 1:3. Tällöinkin hyökkäysoperaatioita tarkasteltiin lähinnä operatiivisen vastahyökkäyksen näkökulmasta. Näin ollen artikkelin johtopäätökset perustuvat pääosin arvioon strategian heijastumisesta operatiiviselle tasolle, puolustusoperaatioiden

vastahyökkäystutkimuksista sekä länsimaisten asiantuntijoiden kirjoituksista. Viitekyhyksenä on armeijankenraali M Garejevin näkemys asevoimien strategiseen operaatioon valmistautumisesta ja sen toteuttamisesta.

Venäläisillä on pitkä kokemus operaatioiden mallintamisesta sekä erilaisten normien hyväksikäytöstä. Hyökkäystä ei toteuteta, mikäli mallintamisen tulos osoittaa operaation epäonnistuvan. Persianlahden sodan jälkeen on arvioitu uudelleen eri parametrien painoarvoja. Sotatieteen kandidaatti, eversti V Kopytko luokitteli vuonna 1992 hyökkäysoperaatioon vaikuttavat parametrit seuraavasti¹³⁴:

1. Operatiivisen ilmanherruuden ja tuliylivoiman hankkiminen
2. Joukkojen määrän ja kalustollisen ylivoiman hankkiminen
3. Materiaalisen ylivoiman hankkiminen
4. Hyökkäysoperaation lähtöalueen hallussapito
5. Iskevän portaan muodostaminen
6. Joukkojen moraalisis-psykologinen kestävyys
7. Varma johtaminen

Hyökkäysoperaation onnistumisen todennäköisyyden tulee olla annettujen parametrien suhteen vähintään 0,6 - 0,8, jotta hyökkäys on edullista toteuttaa.¹³⁵

Operatiivinen ilmanherruus ja tuliylivoima hankitaan tuli-iskuoperaation yhteydessä. Nämä parametrit ovat nousseet keskeiseen asemaan hyökkäysoperaatiota mallinnettaessa. Elektronisen hyökkäyksen liittäminen tuli-iskuoperaatioon edesauttaa ilmanherruuden ja tuliylivoiman saavuttamista. Joukkojen määrällisen ja kalustollisen voimasuhteen nähdään vaikuttavan hyökkäysoperaation syvyyden määrittämiseen ja voimien taloudelliseen käyttöön. Muodostettaessa nykyisellä taistelukentällä ratkaisukohtaan 5-6-kertainen ylivoima hyökkääjälle katsotaan muodostuvan 3-4 kertaa pienemmät tappiot kuin puolustajalle.¹³⁶ Miljoona alle 35-vuotiaista reserviläistä tulee liikekannallepanossa täydentämään suojajoukkoarmeijaa määrävahvuusiksi ja mahdollistamaan hyökkäysoperaatioiden vaatimat edulliset voimasuhteet.

Materiaalisella ylivoimalla tarkoitetaan lähinnä ylläpitävän huollon mahdollisuuksia varmistaa hyökkäysoperaation onnistuminen. Tähän pyritään varastoimalla suojajoukkoarmeijoiden tarvitsema materiaali raja-alueille jo rauhan aikana¹³⁷. Liian lähelle rajaa sijoitettuna varastot saattavat joutua vihollisen haltuun ennen hyökkäysoperaation toteuttamista. Näin kävi vuonna 1941¹³⁸. Varuskuntiin sijoituvilla torjuntayhtymillä suojataan liikekannallepanovalmistelut sekä tärkeimmät varastoalueet¹³⁹.

Sodan uhan ajan puolustusryhmittäisen tulee mahdollistaa hyökkäysoperaation toteuttaminen. Ennen sotatoimien alkua armeijan hyökkäävien portaiden etäisyys saattaa olla yli 100 kilometriä¹⁴⁰. Tämä edistää salaamista ja harhauttamista sekä yllätykseen pääsemistä.

Painopistesuunnassa hyökkäävän armeijan ensimmäinen porras tulee muodostumaan armeijakunnaksi organisoidusta moottoroiduista divisioonista. Toisena portaan on joko armeijakunta- tai panssaridivisioonapohjainen liikkuva operatiivinen yhtymä. Operatiivisen ensimmäisen portaan sodan ajan moottoroitujen divisioonien muuttaminen prikaatinkokoonpanoon on lähitulevaisuudessa epätodennäköistä taloudellisista, sotahistoriallisista, koulutuksellisista ja operatiivisista syistä¹⁴¹. Tämä ei tarkoita sitä, etteikö rauhan aikana raja-alueilla olisi prikaateja.

Frunzen Sotilasakatemia johtaja, kenraaliversti F Kuzmin on esittänyt tehokkaiden asejärjestelmien sijoittamista raja-alueille tärkeimpiin suuntiin jo rauhan aikana¹⁴². Kun tällaiset järjestelmät sijoitetaan välittömästi armeijan operatiivisen ensimmäisen portaan ja rajajoukkojen taakse, niiden toteuttama sodan alkuvaiheen tuli-iskuoperaatio ulottuu vastustajan operatiivisiin sekä osin strategisiin kohteisiin. Armeijan tulenkäyttöllisen rungon tulevat muodostamaan tykistöohjus-, tykistö- ja raketinheitinrikaati sekä taistelu-helikopterirykmentti¹⁴³. Tähän liittyen suurinta huomiota maavoimien aseteknisessä kehityksessä tullaan kohdistamaan armeijailmavoimien, tykistöohjus-, tykistö- ja ilmapuolustusjoukkojen kehittämiseen. Näihin liittyy tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmien, johta-

misjärjestelmien sekä elektronisen sodankäynnin joukkojen kehittäminen. Kehittämistyötä hidastaa Venäjän heikko taloudellinen tilanne.¹⁴⁴

Hyökkäysoperaation tavoite pyritään määrittämään mahdollisimman syväksi, koska tällöin saavutetaan nopea operatiivinen ja strateginen menestys. Venäläisten toista maailmansotaa koskevat tutkimukset sekä harjoituskokemukset osoittavat, että mitä suurempi on hyökkäysnopeus, sitä vähemmän tulee tappioita. Jos hyökkäysnopeutta lisätään 1,5-kertaiseksi, niin omat tappiot pienevät 2-3-kertaisesti.¹⁴⁵ Suuri hyökkäysnopeus mahdollistaa omalta osaltaan voimien taloudellisen käytön, mikä on nykyolosuhteissa entistä tärkeämpää joukkojen määrän vähentyessä.

Hyökkäysoperaation tavoitteen syvyyteen vaikuttaa etenkin vastustajan saavuttaman puolustusvalmiuden taso. Läntiset asiantuntijat olleivat aiemmin, että neuvostoliittolaiset valmistautuvat hyökkäysoperaatioissaan ensi sijassa hyvin puolustukseen valmistautuneen yhtymän murtamiseen. Venäläisen tulevaisuuden sodan kivan mukaan pyrkimys on kuitenkin operatiiviseen yllätykseen siten, että armeijan painopistesuunnassa puolustaja on ainoastaan osittain puolustukseen valmistautunut. Kenraaliluutnantti V Reznitsenko asettaa yllätyksen saavuttamiselle kolme edellytystä. Ensinnäkin suunnittelun ja johtamisen on oltava nopeaa ja salattua. Tätä edistää järjestelmien automatisointi. Toiseksi joukot on keskitettävä salassa ja päähyökkäyssuunta on salattava. Kolmanneksi huomio on kiinnitettävä naamiointiin ja suojaan kasvavaa asevaikutusta vastaan.¹⁴⁶ Kun päästään yllätykseen, hyökkäysoperaation syvyyttä voidaan kasvattaa entisestään.

Toisaalta operatiiviseen yllätykseen pääseminen on nykyisellä taistelukentällä entistä vaikeampaa muun muassa puolustajan kehittyneiden linnoittamisvälineiden takia. 1980-luvulla nähtiin, että puolustaja on osittain valmistautunut puolustukseen, mikäli puolustusvalmisteluihin käytettävä aika on alle 4 vuorokautta. Tällöin neuvostoliittolaiset ottivat lähtökohdaksi länsisaksalaisen divisioonan, joka ryhmittyy nopeasti puolustukseen 6-8 tunnissa ja puolustusvalmistelut ovat osittain valmiit 2 vuorokaudessa ja täysi puolustusvalmius saavutetaan 4-5 vuorokaudessa. Vuonna 1992 venäläiset arvioivat vastustajan divisioonan saavuttavan täyden puolustusvalmiuden 2-3 vuorokaudessa, ja kenttäarmeijalla sekä armeijakunnalla se kestää 4-6 päivää.¹⁴⁷

Perinteisesti hyökkäysoperaation tehtävä on määritelty vastustajan puolustusvyöhykkeiden mukaisesti. Venäläisen näkemyksen mukaan NATO:n taktisen vyöhykkeen eli divisioonien puolustusalueiden syvyys on 40-50 kilometriä¹⁴⁸. Armeijakunnan lähitehtäväksi on viime aikoina muotoutunut divisioonan puolustuksen murtaminen, ja armeijan lähitehtäväksi puolustajan armeijakunnan puolustuksen murtaminen (100-150 km). Armeijan kaukotehtävänä on armeijaryhmän puolustuksen murtaminen (250-350 km).¹⁴⁹ Mikäli vastustajan taisteluopissa tapahtuu muutoksia, se heijastuu hyökkäysoperaatioiden syvyyden määrittämiseen.

Koska nykyinen hyökkäysoperaatio ulottuu vastustajan puolustusryhmitäytteen koko syvyyteen, on syntynyt tarve määrittää yhtymien tehtävät uudella tavalla. Aikaisemmin yhtymän käskettiin tuhota tietty joukko ja vallata tietty tasa. Tulevaisuudessa tärkeämmäksi muodostuu sellaisen alueen tai kohteen haltuunotto, joka mahdollistaa vihollisen puolustuksen murtamisen¹⁵⁰. Tehtävän toteuttaminen vaatii kuitenkin entiseen tapaan alueella olevan joukon tuhoamisen. Etenkin liikkuvan operatiivisen yhtymän tehtävä on tarkoituksenmukaista määrittää tällä tavalla. Operaatioalueella olevat kohteet tullaan jakamaan niihin, joita vastaan hyökätään joko tullella tai joukoilla sekä kohteisiin, joita vastaan ei hyökätä¹⁵¹.

4.3 Operaation toteuttaminen

Nykyisessä hyökkäysoperaatioissa nähdään, kuten aiemminkin tuliylivoiman hankkiminen keskeisenä¹⁵². Tulenkäytön päätarkoitus on tuottaa viholliselle sellaiset tappiot, että se ei kykene järjestelmälliseen vastarintaan. Ydinaseilla oli erityisen suuri vaikutus

hyökkäysoperaation kehittymiseen. Niiden käyttö lisäsi hyökkäyksen dynaamisuutta sekä mahdollisti nopean ja varman vihollisen tuhoamisen. Hyökkäysotatoimen päämenetelmäksi tuli 1970-luvulla puolustavan vihollisen samanaikainen tuhoaminen ydinaseilla ja tavanomaisten aseiden tulella koko puolustuksen syvyydessä. Vielä nykyäänkin laajamittaista sotaa valmistaudutaan käymään joko ydin- tai tavanomaisilla aseilla. Ydinsotaa ei kuitenkaan nähdä todennäköisimpänä vaihtoehtona. Tavanomaisilla aseilla todetaan saavutettavan samanlainen tuhoavaikutus kohdealueella kuin ydinaseilla.¹⁵³

Hyökkäyksen tuli-iskuoperaatio tullaan toteuttamaan aiempaa laajemmalle alueelle. Armeijaoperaatiossa tämä tarkoittaa sitä, että se toteutetaan alkuvaiheessa puolustajan ensimmäisen operatiivisen portaan syvyyteen. Tulen tiheys eri syvyyksille vaihtelee. Ensimmäisen portaan pataljoonien kaikki asejärjestelmät ja prikaatin tykistö tuki järjestelmiseen pyritään tuhoamaan. Tulenkäytön painopiste on niiden tulyyksiköiden tuhoamisessa, jotka voivat ratkaisevasti vähentää hyökkääjän käytävissä olevaa tulivoimaa¹⁵⁴. Puolustajan operatiivisen ensimmäisen portaan syvyyteen asti pyritään tuhoamaan omien ilmalusten lentosuunnassa toimiva ilmatorjunta, maassa olevat helikopterit ja lentokoneet, ohjusyksiköt, taktisen ja operatiivisen tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmän osat sekä johtamispaikat ja elektronisen sodankäynnin järjestelmät¹⁵⁵. Alueellisen vastuun jakaminen tuhoavaikutuksen toteuttamisessa on tuonut uusia haasteita suunnittelu- ja yhteistoimintakysymyksiin¹⁵⁶.

Tuliylivoiman ohella nykyisessä hyökkäysoperaatiossa katsotaan merkitykselliseksi informaatioylivoiman hankkiminen. Tällä tarkoitetaan vaikuttamista viholliskomentajan päätöksentekoon ja johtamiskykyyn. Päämäärään pyritään neljällä eri tavalla. Tärkeimpänä nähdään pyrkimys vaikuttaa siihen, että vihollinen ei saa selville venäläiskomentajan taisteluideaa. Tämä toteutetaan oman toiminnan salaamisella ja harhauttamisella. Toisena keinona nähdään vaikuttaminen kaikin mahdollisin tavoin viholliskomentajan älylliseen ja emotionaaliseen tahtotilaan. Kolmas tapa on perinteinen psykologinen sodankäynti joukkojen demoralisoimiseksi. Neljänneksi pyritään vaikuttamaan fyysisesti vihollisen johtamispaikkoihin ja -välineisiin ilmapvoimilla, tykistöllä, etu-, koukkaus- ja iskuosastoilla sekä elektronisin sodankäynnin keinoin.¹⁵⁷

Merkitsevää on se, että informaatioylivoiman hankkimisessa keskitytään ensi sijassa aktiivisiin toimenpiteisiin vihollisen johtamisjärjestelmän ja päätöksentekokyvyn lamauttamiseksi. Tämä johtunee siitä, että venäläisillä on sekä teknologisia että käytäntöön liittyviä ongelmia omien operatiivisten johtamisjärjestelmiensä kanssa. Tekniikka on vanhentunutta ja järjestelmät ovat riittämättömästi integroitua. Ne ovat haavoittuvia uusille asejärjestelmille ja liian kömpelöitä liikkuviin sotatoimiin. Kriittikkiä venäläisten omia johtamisjärjestelmiä kohtaan on julkisuudessa esitetty jopa strategisella tasolla.¹⁵⁸

Tuli- ja informaatioylivoiman saavuttamiseen liittyy vihollisen massoitettu elektroninen lamauttaminen. Radiohäirintälähetimiä käytetään HF-, VHF- ja UHF-alueilla. Ne ovat joko ajoneuvo- tai ilma-alusaseita. Uutena on muun muassa UHF-alueella otettu käyttöön tykistöllä ammuttavia kertakäyttöhäirintälähetimiä operatiivisen tason tykistöjoukoille. Häirintälähetin kykenee häirittämään hyppivätaajuisia läheteitä ja useita läheteitä samanaikaisesti.¹⁵⁹

Koska lännen uusi taisteluooppi ja kauaskantoiset täsmäaset ovat lisänneet toisen portaan ja reservin tuhoutumisuhkaa¹⁶⁰, tiedustelun syvyyttä on lisätty¹⁶¹. Venäläiset korostavat näköhavaintojen merkitystä nykyisellä taistelukentällä. Tämän vuoksi kaukotiedusteluyksikköinä toimivien erikoisjoukkojen merkitys kasvaa etenkin tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmän osana.

Erikoisjoukkojen suurin yksikkö on prikaati. Siihen kuuluu 60 ryhmää. Armeijan kaukotiedusteluyksikkönä toimii erikoisjoukkokomppania. Prikaatin ryhmittäminen pyritään toteuttamaan ennen varsinaisia sotatoimia 500 kilometriä omien joukkojen etupuolelle. Strategisen ryhmittymän ensimmäisen portaan armeijoiden alueelle 300 kilometrin syvyyteen ryhmitetään erikoisjoukkoprikaatin 24 ryhmää. Näistä puolet toimii painopis-

tesuunnassa. Yksi kolmasosa ryhmistä on tarkoitettu tuholaistahtäviin. Jokaisen ryhmän toiminta-alue on noin 160 km². Tuholaistahtävään määrätyle ryhmälle annetaan korkeintaan yksi kohde päivässä ja maksimissaan kolme kohdetta yhden tehtävän ajaksi. Erikoisjoukkojen tappioprosentiksi arvioidaan jopa 20 % vuorokaudessa. Ryhmät liikkuvat tavallisesti jalan tai varustetuilla ajoneuvoilla. Joukot käyttävät siirtymisen yhteydessä joko siviilivaatteita tai vihollisen uniformuja. Tiedusteluryhmät välttävät kontakteja väestön tai vihollisjoukkojen kanssa. Heitä avustavat omat paikalliset agentit.¹⁶²

Tiedustelusta puolustajan operatiivisessa syvyydessä vastaavat erikoisjoukkojen lisäksi elektronisen sodankäynnin joukot, taktiset ja operatiiviset tiedustelulentokoneet sekä lennokit¹⁶³. Kun venäläisillä on ilmanherrsus, toteutetaan tiedustelu hitailla lentokoneilla. Afganistanissa suurin osa lentotiedustelusta tehtiin potkuriturbiineilla varustetuilla kuljetuskoneilla. Ne johtivat myös taisteluhelikopterien hyökkäyksiä ja valaisivat maaleja.¹⁶⁴

Venäjällä ja Neuvostoliitossa tulen, kaluston ja elävän voiman massoittaminen on aina ollut sodankäynnin tärkeimpiä periaatteita. Tämä juontaa juurensa valtakunnan alueen laajuudesta sekä historia- ja kulttuuriperinnöstä. Massoittaminen säilytti merkityksensä ydinasekaudella. Se säilyttää merkityksensä myös tulevaisuudessa, vaikka täsmäaseet ovat erityisen tehokkaita juuri suuria joukkoryhmittymiä vastaan. Massoittamalla pyritään pakottamaan vihollinen valitsemaan joko vetäytyminen suuressa mittakaavassa tai tuhoutuminen osa kerrallaan saarretuissa asemissaan. Massoittamisen neljä elementtiä ovat: määrä, painopiste, aika ja keskittäminen.¹⁶⁵

Määrällinen massoittaminen voidaan toteuttaa joko elävällä voimalla ja kalustolla tai tulenkäytöllä. Koska elävää voimaa ja kalustoa on nykyolosuhteissa vähemmän, tulenkäytön merkitys kohdealueella kasvaa. Painopisteen ja ajan salaaminen sekä yllätykseen pääseminen tulevat samasta syystä olemaan yhä tärkeämpiä. Tähän päästään sijoittamalla yhtymien lähtöalueet kauemmaksi etulinjasta ja pyrkimällä hyökkäämään aina suoraan liikkeestä. Tämä on eräs syy, miksi yhtymien liikkuvuuden parantamista on korostetusti tuotu viime aikoina esille.

Massoittamisen tuloksena saadaan puolustajan ryhmitykseen murtoalue. Jotta tarvittava ylivoima saadaan ratkaisukohtiin, vähennetään murtoalueiden määrää ja kaventetaan niiden leveyttä. Toisen maailmansodan aikana koettiin ongelmalliseksi murtoalueen eristäminen, koska joukoilla ei ollut tarpeeksi kauaskantoisia asejärjestelmiä. Yhtymät joutuivat murtoalueella taisteluun puolustajan reservien kanssa. Nykyisin murtoalue eristetään tuli-iskuoperaatioilla, sitomalla puolustajan reservit puolustusalueen syvyydessä ja estämällä niiden eteneminen vastahyökkäykseen sirotemiinoiteilla sekä tuhoamalla tiestön rakenteita. Lisäksi laajamittainen kuljetushelikopterien käyttö joukkojen kuljetuksiin pyritään estämään.¹⁶⁶

Syvät operatiiviset tavoitteet edellyttävät taistelua ympäri vuorokauden. Käytännössä tämä on osoittautunut hankalaksi toteuttaa. Afganistanissa kului neljä vuotta, ennen kuin öisin hyökättiin edes helikoptereilla. Pimeää käytettiin hyväksi tiedustelussa, soluttautumisessa sekä marseilla. Etenkin moottoroiduilla jalkaväkijoukoilla suorituskyky yöllä oli heikko. Ainoastaan erikoisjoukot ja tietyt ilmarynnökkoosastot toteuttivat säännöllisesti yöoperaatioita. Luonteenomaista venäläiselle pimeätoiminnalle on runsas valaisumuksien käyttö.¹⁶⁷

Vuonna 1988 kenraaliluutnantti Reznitšenko kirjoitti: "Ilmatilan käyttö hyökkäysoperaatioissa lisääntyy. Hyökkäyksellä on selvä maa-ilmataisteluluonne. Se luo edellytykset yhä ratkaisevampien keinojen käyttämiseen vihollisen tuhoamiseksi. Näitä ovat esimerkiksi vihollisen syvä saarto ilmasta, jolloin viholliseen kyetään vaikuttamaan yhtä aikaa rintamasta hyökkäävän portaan toimin, selustasta maahanlasketun osaston iskuin sekä ilmasta ilmavoimien ja taisteluhelikoptereiden iskuin."¹⁶⁸

Venäjän maavoimien johto on yhä selkeämmin soveltamassa käytäntöön Reznitšenkon ajatuksia. Tästä ovat esimerkkeinä ilma- ja maakomponenteista koostuvien liikkuvien operatiivisten yhtymien kehittämisspyrkimys sekä armeijailmavoimien statuksen nostaminen moottoroidun jalkaväen ja panssarijoukkojen vertaiseksi aselajiksi.¹⁶⁹ Helikopteri-

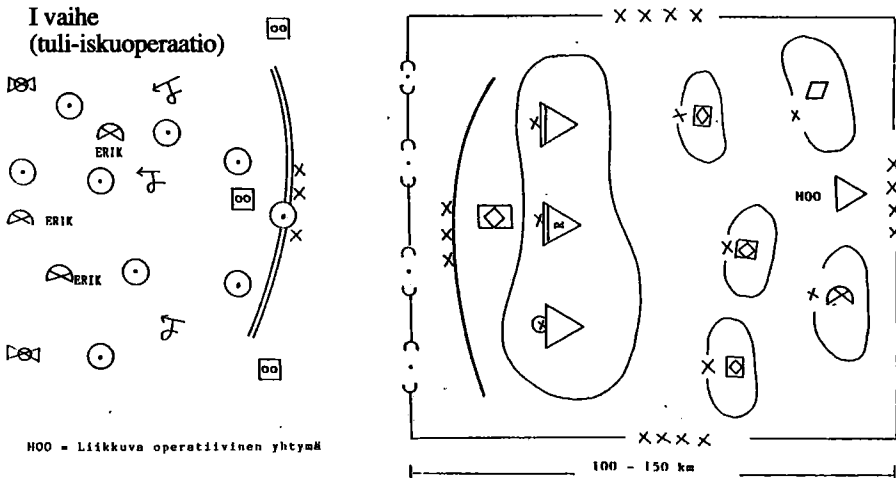
osastojen merkityksen kasvu on luonnollista, koska osastojen manööverinopeuden katsotaan olevan 20-kertainen jalan liikkuviin ja 8-kertainen ajoneuvo-osastoihin nähden¹⁷⁰. Liikkuva operatiivinen yhtymä tulee ottamaan painopistesuunnan armeijoissa operatiivisen manööveriryhmän roolin laajennettaessa taktista menestystä operatiiviseksi.

2000-luvulla armeijan hyökkäysoperaatioissa taisteltaessa heikosti puolustukseen valmistautunutta vihollista vastaan ensimmäisen portaan moottoroitu armeijakunta torjuntayhtymineen toimii "kilpenä" ja toisen portaan tai strategisen ryhmittymän liikkuva operatiivinen yhtymä "miekkana"¹⁷¹. Hyökätessä puolustukseen valmistautunutta vihollista vastaan ensimmäisen portaan moottoroitujen jalkaväkidivisioonien tehtävänä lienee entiseen tapaan puolustajan taktisen vyöhykkeen murtaminen. Tulenkäytöllä tulee olemaan kuitenkin yhä ratkaisevampi merkitys murren synnyttämisessä. Tuli-iskujen tuloksia hyväksikäyttäen panssari- ja moottoroidut jalkaväkijoukot kykenevät nopeasti murtamaan syvän portaittaisen puolustuksen, jossa on suuri määrä panssaritorjunta-aseita ja sulutteita¹⁷². Tuli-iskuoperaatio sekä operatiivisen ensimmäisen portaan moottoroitujen jalkaväkidivisioonien sota toimi taktisine maahanlaskuineen luovat edellytykset liikkuvan operatiivisen yhtymän taisteluun vetämiselle.

Liikkuva operatiivinen yhtymä ottaa haltuun sekä ilmoitsee että maitse tapahtuvalla hyökkäyksellä operatiivisesti tärkeän alueen tai kohteen puolustajan operatiivisen yhtymän selustassa. Maassa hyökkäävien liikkuvan operatiivisen yhtymän yksiköiden on saatava yhteys maahanlaskettuun osastoon 2-3 vuorokaudessa¹⁷³. Yhtymän toimintaa tukee 1-2 taisteluhelikopterirykmenttiä sekä yksi rynnäkkö- tai hävittäjäpommittajarykmentti¹⁷⁴. Liikkuvan operatiivisen yhtymän operaatioissa taisteluhelikopterien tulituki pitää ulottaa aina 100 kilometrin etäisyydelle etulinjasta. Helikoptereita tuetaan tykistöohjuksilla ja raketinheittimillä. Niiden tehtävänä on toiminta-alueen ilmapuolustuksen lamauttaminen.¹⁷⁵

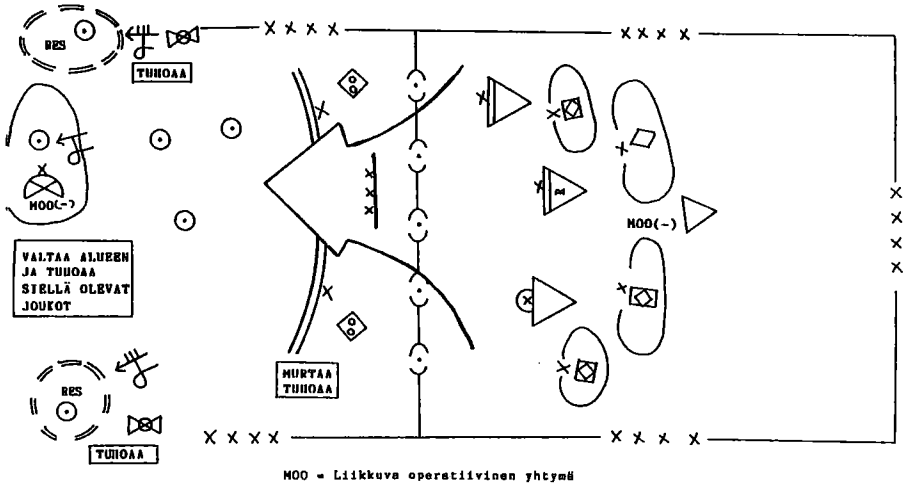
Rintama- ja armeijailmavoimien iskut sekä liikkuvan operatiivisen yhtymän sota toimi luovat edellytykset liikkuvien voimien armeijakunnan (divisioonan) taisteluun vetämiselle. Armeijakunnan (divisioonan) tulee vastaavasti ottaa yhteys operatiivis-strategiseen maahanlaskuun 3-5 vuorokauden kuluessa¹⁷⁶. Tietyt sotatieteilijät ovat edelleen sitä mieltä, että ylijohdon strategisten reservien panssariyhtymät muodostavat maavoimien perusiskuvoiman laajamittaisessa sodassa. Heidän mukaansa ne ovat tärkein väline nykyisissä operaatioissa.¹⁷⁷ Venäjän uusi sotilasjohto ei välttämättä näe asiaa vastaavalla tavalla. Arvio painopistesuunnan armeijan hyökkäysoperaatiosta 2000-luvulla on esitetty kuviossa 7.

ARVIO PAINOPISTESUUNNAN ARMEIJAN HYÖKKÄYSOPERAATIOSTA

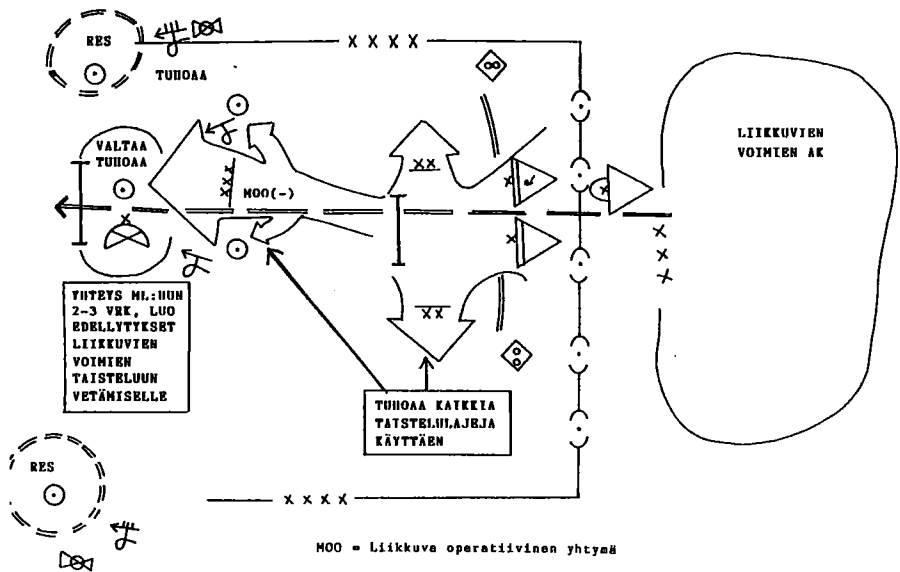

II Vaihe (taktisen puolustuksen murtaminen)

III Vaihe (operatiivisen puolustuksen murtaminen)

6. OPERAATIOTAIDON KESKEISET KEHITYSNÄKYMÄT

Puolustusministeri P Gratšev totesi Venäjän turvallisuutta käsittelevän konferenssin päätteeksi toukokuussa 1992: "Monet meidän sotataidon tutkimuksistamme liikkuvat abstraktisella tasolla. Usein ne ovat irti todellisesta elämästä ja maamme taloudellisista mahdollisuuksista. Tutkimuksen pitää tietysti olla tulevaisuuteen suuntautunutta, mutta ei pidä sallia sitä, että se menee fantasian puolelle."

Operaatiotaitoon vaikuttavat tekijät ovat venäläisessä sotatieteellisessä tutkimuksessa toistaiseksi selkiytymättömässä tilassa. Eräät tutkijat tukeutuvat edelleen voimakkaasti historian opetuksiin ja perinteeseen, kun taas toiset ottavat huomioon myös nykyisellä taistelukentällä vallitsevat realiteetit. Sotataito on viime aikoina kehittynyt ja tulee kehittymään näiden kahden suuntauksen kompromissina.

Vaikka muuttunut geostrategia onkin aiheuttanut Venäjän puskurivyöhykkeen poistumisen, muuttumattomana tulee säilymään valtakunnan alueen laajuus. Tämän takia lienee välttämätöntä, että operatiivisen tason sodankäynti tulee sisältämään suuren hyökkäyksellisen komponentin. Pieni, korkealaatuinen ammattiarmeija ei kykene laajamittaisessa sodassa - joka on edelleen asevoimien suunnittelun lähtökohta - vastaamaan kaikkiin operatiivisiin haasteisiin.

Tulevaisuuden sota on Venäjän yleisesikunnan näkemyksen mukaan dynaaminen, kiihkeärytminen ja perustuu laajalla alueella toteutettaviin nopeisiin maa-ilmaoperaatioihin. Taistelu tulee olemaan edelliseen perustuen yhä kuluttavampaa. Rintamalinjoja ei muodostu, vaan taistelut tullaan käymään taistelualueilla niin sanottuna pesäketaisteluna. Rintaman ja selustan sijasta taistelualue jaetaan kohteisiin, joita vastaan toimitaan ja kohteisiin, joita vastaan ei toimita. Turvallista selustaa ei muodostu. Aserajoitussopimukset vaikuttavat omalta osaltaan käytettävissä olevien joukkojen määrään, tulenkäytön merkityksen kasvamiseen ja pesäkemäisen taistelukentän muodostumiseen.

Kehitys on johtanut siihen, että Venäjä on valtakunnallisella tasolla kehittämässä maa-ilmaoperaatioihin hyvin kykenevää operatiivis-strategista suuryhtymää - liikkuvat voimat. Suuryhtymä on hajautettu ympäri Venäjän valtion aluetta siten, että sen osista kyetään muodostamaan strategisille ryhmittymille liikkuvia operatiivisia yhtymiä. Operatiivisella ja taktisella tasolla ollaan kehittämässä vastaanvansia liikkuvia joukkoja yhtymien toiseksi portaaksi ja reserviksi. Niihin kuuluu sekä maassa että ilmassa liikkuva komponentti.

Ilmaulottuvuuden suhteellisen merkityksen kasvu maavoimien operaatioissa näkyy myös armeijajilmavoimien aseman korostumisena. Helikopterit ovat kehittyneet tulituki-aseesta ja kuljetusvälineestä omaksi aselajikseen. Operaatiotaitoa ja taktiikkaa käsittelevien kirjoitusten perusteella tämän tulisi näkyä käytännössä huomattavana panostuksena ilmamekanisoiituihin yhtymiin. Näin ei ole kuitenkaan vielä käynyt. Ilmakuljeteisten joukkojen osuus on suhteellisesti kasvamassa, mutta etenkin kuljetushelikopterikalusto vanhenee ja supistuu nykyisellä tuotantovauhdilla niin, että se murentaa uudistuvan operaatiotaidon ja taktiikan uskottavuutta.

Puolustuksen ja hyökkäyksen ero on pesäkemäisellä taistelukentällä hämärtyvässä. Tähän kehitykseen on vaikuttanut sekä operatiivisten että taktisten joukkojen manööverien merkityksen kasvu kaikissa operaatiolajeissa. Sekä ilmasta että maasta vaikuttavat manööverikykyiset joukot pyrkivät ilmarynnäköin ja kohtaamishyökkäyksin ratkaisuun taistelualueilla. Operatiivisten vastahyökkäysten lähtöalueita suojaavat torjuntayhtymät. Se, mikä ennen saavutettiin hyökkäysoperaatiolla, saavutetaan nykyisin eri taistelulajien yhdistelmällä.

Puolustuksen ja hyökkäyksen eron hämärtymiseen on vaikuttamassa myös tuli-iskujen kehittyminen omaksi operaatiolajikseen. Vihollinen voidaan tuhota määräalueella ilman, että maajoukkoja käytetään lainkaan. Joukkojen ja kaluston vähentyessä tulenkäytön merkitys kasvaa myös maajoukkojen operaatioiden tukemisessa. Venäläinen sodan jumala -tykistö - on käsitteellisesti laajentumassa taktiseksi tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmäksi. Kauaskantoisemmat asejärjestelmät tulevat muodostamaan operatiivisen tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmän.

Taistelutilan laajentuminen ja pyrkimys aikadimension hallintaan on johtanut siihen, että taktisella tasolla ratkaisuun tullaan pyrkimään samanaikaisesti sekä kauko- että

lähitaistelulla. Kaukostaistelun elementtejä ovat kauaskantoinen tulenkäyttö, elektroninen hyökkäys, maahanlaskut sekä etu-, isku- ja koukkausosastojen taistelu vihollisen syvyydessä. Lähitaisteluun kuuluvat perinteiset läpimurtohyökkäykset ja asemasodan kaltaiset toiminnot. Lähitaistelussakin panssari- ja moottoroidut jalkaväkijoukot saavat antaa tilaa lisääntyvälle ilmasta ja maasta vaikuttavalle tulenkäytölle sekä elektroniselle hyökkäykselle.

Perinteisten taktisen taistelun elementtien tulen, iskun ja manööverin rinnalle on tulossa elso-tuli-isku. Näiden tekijöiden yhdistäminen ajan, tilan ja kohteen suhteen tulee olemaan venäläisen taktiikan kehittämisessä haastava tehtävä. Kauko- ja lähitaistelu on yhdistettävä sotatoimeksi, joka mahdollistaa taktisen menestyksen laajentamisen operatiiviseksi.

Armeijan toiminta-alue laajenee pesäkemäisellä taistelukentällä. Tällöin sen kyky johtaa suoraan divisioonia ja prikaateja heikkenee. Tärkeiksi alajohtoportaisiksi muodostuvat armeijakunnat. Operatiivisena ensimmäisenä portaana tulee toimimaan moottoroitu armeijakunta. Sen tehtävänä on puolustuksessa torjua vihollisen hyökkäykset ja hyökkäyksessä murtaa vihollisen taktinen puolustus. Armeijan toisen portaan rooli muuttuu. Se tulee toimimaan sekä toisena portaana että reservinä, joka ryhmitetään hajautetusti kauemmaksi etulinjasta kuin aikaisemmin. Tämä antaa niin puolustus- kuin hyökkäysoperaatioissa paremman salaamis-, harhauttamis- ja yllätysmahdollisuuden. Painopistesuunnan armeijan toinen porras tulee olemaan liikkuva operatiivinen yhtymä.

Hyökkäystehtävät määritetään vihollisen taisteluopin, puolustusryhmityksen ja puolustusvalmiuden perusteella. Joukkojen tuhoaminen tulee säilymään tehtävän keskeisenä osana, mutta tietyn tasan valtaminen puolustus. Vaihtoehtoisesti tehtävä voidaan toteuttaa liikkuvan operatiivisen yhtymän taistelulla, joita edellä mainitut joukot tukevat.

Vihollisen operatiivisten reservien tuhoaminen voidaan toteuttaa ilmavoimien, armeijailmavoimien, tykistö- ja tykistöohjusjoukkojen tuli-iskuoperaationa ilman, että siihen liittyy maajoukkojen toimintaa. Vaihtoehtoisesti tehtävä voidaan toteuttaa liikkuvan operatiivisen yhtymän taistelulla, joita edellä mainitut joukot tukevat.

Tuliylivoima on keskeinen tekijä, joka määrää operaation lopputuloksen. Tuliylivoimaan kuuluu venäläisen näkemyksen mukaan kolme osatekijää: taistelualueilla on hankittava ja ylläpidettävä sekä maa-, ilma- että ilmapuolustusylivoima. Tuliylivoiman saavuttamista edistävät massoitettut elektroniset hyökkäykset.

Venäläiset pyrkivät lamauttamaan vihollisen päätöksentekokyvyn sekä saavuttamaan taistelualueilla myös informaatioylivoiman. Oman johtamisjärjestelmän kykyä on viime aikoina arvosteltu lähinnä sen teknologisen jälkeenjääneisyyden takia. Sen vuoksi taistelualueilla pyritään informaatioylivoiman saavuttamiseen ennen kaikkea salaamisella ja harhauttamisella.

Tiedustelu- ja tulenkäyttö- sekä johtamisjärjestelmän laadullinen ylivoima saavutetaan ensi vuosikymmenellä ohjelmistojen ja suunnittelutyökalujen paremmalla hallinnalla. Sen edellytyksenä on kuitenkin mittavan taloudellisen panoksen suuntaaminen tälle alueelle. Venäläiset ovat kehittäneet 1980-luvun lopulta lähtien vasta omien taktisten ja operatiivisten tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmiensä peruskomponentteja. Valtion taloudellinen ja yhteiskunnallinen tilanne on selkiytymätön. Nykyisessä ja nähtävissä olevassa tulevaisuudessa venäläisen sotilasjohdon on pakko entistä tarkemmin priorisoida ne kohteet, joihin budjettivaroja sijoitetaan. Uusien integroitujen järjestelmien kalleus rajoittaa niiden määrää tehokkaammin kuin tähän mennessä solmittu TAE-sopimus. Siten taistelujoukkojen määrä pienenee samalla kun arvokkaiden elementtien suhteellinen osuus taistelujoukoista kasvaa.

Operaatioiden ja taisteluiden tärkeimpinä tekijöinä ovat tulevaisuudessakin rivisotilaat ja heidän johtajansa. Tämä herättää monia kysymyksiä: Kykeneekö venäläinen taktisen

tason johtaja vastaamaan kaikkiin niihin haasteisiin, joita tulevaisuuden taistelukenttä tarjoaa? Mitä vaikuttaa maavoimien toimintakykyyn jatkuvasti alhainen kutsuntoihin osallistumisprosentti? Miten onnistuu jo alkuvaiheessa takelteleva sopimushenkilöstön värväys siten, että vuonna 2000 heitä olisi puolet taistelevista joukoista? Mikä tulee olemaan sotilaiden psykologinen, fyysinen ja moraalinen kestävyys?

Venäläisen operaatiotaidon teoria ja käytäntö ovat vielä kaukana toisistaan. Selvää on, että rauhan aikana niiden kohtaamiseen menee yli vuosikymmen. Toisaalta on muistettava neuvostoliittolaisten toisen maailmansodan aikainen kyky soveltaa uusia operatiivisia ja taktisia oppeja käytäntöön sangen nopeasti.

Venäjän operaatiotaidon keskeiset käsitteet tulevat 2000-luvulla olemaan tuli-iskuoperaatio, kaukوتاistelu, maa-ilmataistelu, operatiiviset ja taktiset manööverit, tuli- ja informaatioylioima, tiedustelu- ja tulenkäyttöjärjestelmä, operatiivinen yllätys sekä salaaminen ja harhauttaminen.

VIIITTEET

¹Šapkin S: Slovar vojennoj terminov. Vojennoje Izdatelstvo. (Moskva 1989), s. 14. Strategisista ohjusjoukoista, ilmapuolustusjoukoista, ilma- ja maavoimista käytettiin nimitystä neuvostoarmeija ja merivoimista nimitystä laivasto. Julkisuudessa on käytetty usein vanhentunutta puna-armeija-käsitettä, vaikka se poistettiin käytöstä jo vuonna 1946.

²Jane's Intelligence Review 2/1992, s. 79 sekä

Krasnaja Zvezda 21.7.1992. Venäjän puolustusministerin, armeijankenraali P Gratsevin haastattelu.

Syynä entisen puolustushaaraajan säilymiseen on lähinnä taloudelliset realiteetit. Strategiset ohjusjoukot säilyvät ainakin vuoteen 1995 asti IVY:n yhteisessä johdossa.

³Izvestija 21.2.1990, s. 6,

Jane's Intelligence Review 12/1991 s. 552-553 sekä

Krasnaja Zvezda 3.10.1991. Armeijailmavoimien komentajan kenraaliluutnantti V Pavlovin haastattelu.

Muita maavoimiin kuuluvia joukkoja ovat pioneeri-, viesti-, elektronisen ja kemiallisen sodankäynnin joukot sekä huollon joukko-osastot ja laitokset.

⁴Vitkovskij A I: Sovjetskaja vojennaja nauka: Struktura, soderžanije i zadatsi. Vojennaja Mysl 7/1991, s. 41.

⁵Ahromejev S (puhjoht.): Vojennaj entsiklopeditseskij slovar. Vojennoje Izdatelstvo. (Moskva 1986), s. 46, 361 ja 787.

⁶US Department of Defence: Military Forces in Transition. (Washington 1991), s. 9-13.

⁷Krasnaja Zvezda 24.12.1991.

⁸Klimenko A: O roli i meste vojennoj doktriny v sisteme bezopasnosti Sodružestva nezavisimyh gosudarstv. Vojennaja Mysl 2/1992, s. 17.

A Klimenko kuuluu yleisesikunnan operatiivis-strategisen tutkimuskeskuksen doktriinityöryhmään.

⁹Krasnaja Zvezda 9.5.1992.

¹⁰Štšetinov Ju, Starkov B: Krasnyj marsal. Izdatelstvo Molodoja Gvardija. (Moskva 1990), s. 239-242.

¹¹Turtsenko V: O razvitiit teorii strategitseskoi oboronitelnoj operatsii. Vojennaja Mysl 4-5/1992a, s. 3.

¹²Garejev M: O vojennoj reforme. Vojennaja Mysl 8/1991, s. 42.

¹³Garejev M: Voprosy vojennoj doktriny i stroitelstva vooružennyh sil Rossijskoj Federatsii. Vojennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992a, s. 40.

Esimerkkinä Garejev mainitsee maahanlaskudivisioonan kyvyn toimia itsenäisesti ainoastaan 3-5 vuorokautta.

¹⁴Garejev M: Lokalnye vojny i podgotovka vojsk. Krasnaja Zvezda 20.11.1992b, s. 2,

Kuzmin F: Prednaznatsenije, zadatsi i sostav suhoputnyh vojsk. Vojennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992, s. 61.

¹⁵Garejev M: Problemy podgotovki Vooružennyh Sil v svete sovremennoj vojennoj doktriny Rossii. Vojennaja Mysl 11/1993, s. 3-4.

¹⁶Krasnaja Zvezda 26.12.1991.

Yleisesikunnan operatiivis-strategisen tutkimuskeskuksen doktriinityöryhmän jäsenen A Klimenkon haastattelu.

¹⁷Soldat und Technik 3/1993, s. 182.

¹⁸Krasnaja Zvezda 18.2.1993. Yleisesikunnan liikekannallepanoasioiden päällikön kenraali-

luutnantti G Botsajevymmin haastattelu,

Military Technology 1/1993, s. 128 sekä

Huldt B (toim): Military Balance 1992-1993. Brassey's for the IISS. London 1992, s. 92.

Vuoden 1988 jälkeen koulutuksensa saaneen reservin määrä oli vuoden 1993 alussa 3 miljoonaa sotilasta. Alle 50-vuoden ikäisiä reserviin kuuluvia oli noin 20 miljoonaa sotilasta.

Vapaaehtoisen sotimushenkilöstön määrää on tarkoitus kasvattaa seuraavasti:

- vuonna 1993 10 %:iin,

- vuonna 1995 35 %:iin sekä

- vuonna 2000 50 %:iin koko sotilashenkilöstöstä.

¹⁹Krasnaja Zvezda 10.10.1992.

Tosin puolustusministeri P Gratshev on ilmoittanut myöhemmin, että asevoimien miesmäärä tullaan nostamaan 2,1 miljoonaan. Tämän hetkinen (toukokuu 1994) vahvuus lienee rekrytointi- ja muiden ongelmien takia vain noin 1,3 miljoonaa sotilasta.

²⁰Sein B: Osnovnye problemy stroitelstva Vooruzennyh Sil Rossii v perehodnyj period i perspektive. Voennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992, s. 53.

²¹Gratšev P: Osnovnoje soderžanije vojennoj doktriny Rossii i kontseptsii stroitelstva jejo Vooruzennyh Sil. Voennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992, s. 115.

²²Huldt (1992), s. 97.

²³Fitzgerald M: The Evolving Post-Soviet Military Doctrine. International Defense Review 5/1992 sekä

Holcomp J: Russian Military Doctrine - Structuring for the worst case. Jane's Intelligence Review 12/1992, s. 533.

²⁴Krasnaja Zvezda 21.7.1992. Puolustusministeri P Gratševin haastattelu.

²⁵Gratšev P: V rossijskoj armii stavka budet sdelana na professionalov. Krasnaja Zvezda 1.4.1992, s. 1.

²⁶Krasnaja Zvezda 10.10.1992.

²⁷Kuzmin (1992), s. 63.

²⁸Voennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992, s. 13, 63 ja 111.

Puolustusministeri P Gratšev sekä Yleisesikunta-akatemia johtaja I Rodionov mainitsevat kolme strategista ryhmittymää: läntinen, eteläinen ja itäinen. Frunzen sotilasakatemia johtaja F Kuzminin mukaan johtoportaita tulisi olemaan kolmesta viiteen. Frunzen Sotilasakatemia vastaa maavoimien ylempien upseereiden koulutuksesta.

²⁹Kuzmin (1992), s. 63.

Kuzmin mainitsee esimerkkinä, että rauhan aikana 5-7 armeijakuntaa toimisi strategisen johtoportaan alaisena. Sodan aikana osa armeijakunnista muutettaneen armeijan esikunniksi.

³⁰Military Technology 1/1992, s. 150 sekä

The Swedish Institut of International affairs: Conference Documentation on the seminar Arms Control and Nordic Security, February 15 1993, s. 8.

Esimerkiksi uudenaikaisella panssarikalustolla tarkoitetaan T-64, T-72 ja T-80-vaunuja.

Neuvostoliiton TAE-ilmoitus 2/1991:

- 4.836 kpl T-80

- 5.086 kpl T-72

- 3.977 kpl T-64

³¹BASIC Reports on European Arms Control, nr 19, 21 January 1992 sekä

Military Technology 6/1992, s. 102

³²Moisejev M (puhjoht): Voennyjentsyklopeditsekij slovar. Vojenoje Izdatelstvo. Osa I. (Moskva 1990), s. 204-205.

³³Suvorov (1984), s. 139-141.

³⁴Gross N: Soviet Press Review. Jane's Soviet Intelligence Review 4/1991, s. 190-191. Käännös Voennaja Mysl-lehdessä 1/1991 olleesta kenraaliluutnantti V Reznitšenkon artikkelista.

³⁵Krasnaja Zvezda 28.11.1991. Maavoimien pääesikunnan päällikön kenraaliluutnantti J Bukrejevin haastattelu.

³⁶Gross (1991), s. 190-191.

³⁷Kuzmin (1992), s. 62.

³⁸Krasnaja Zvezda 28.11.1991. Maavoimien pääesikunnan päällikön, kenraaliluutnantti J Bukrejevin haastattelu.

³⁹Sapkin (1989), s. 14.

Armeijailmavoimat on tarkoitettu moottoroitujen jalkaväki- ja panssarijoukkojen välittömään tukemiseen. Tukemismuotoja ovat tulituki, lentotiedustelu, miinoittaminen, taktisten maahanlaskuosastojen kuljetukset ja tulituki. Toiminnot jaetaan rynnäkö-, kuljetus-, tiedustelu- ja erikoistehtäviin.

⁴⁰Krasnaja Zvezda 3.10.1991. Armeijailmavoimien komentajan, kenraaliluutnantti V Pavlovin haastattelu.

⁴¹Everett-Heath J: Soviet Helicopters. Desing, Development and Tactics. Jane's information group, Biddles Ltd (Surrey 1988), s. 173 - 175 sekä

Isby D: Weapons and Tactics of Soviet Army (Fully revised edition). Jane's Publishing Company Ltd (London 1988), s. 439 - 440.

⁴² Samat.

⁴³Blank S: Airmobile Troops and Soviet Airland War: From Afganistan to the Future. The Journal of Soviet Military Studies. Frank Cass, London. Nr 1, 3/1992, s. 42.

Blank on verrannut tietojansa M Galeottin artikkeliin "DShB-Assault Landing Brigades From Afganistan to Defensive Defence". Jane's Intelligence Review, 9/1990.

⁴⁴Hovikov A, Prokopenko S: Vertoletnyj park Rossii. Kakim jemu byt? Krasnaja Zvezda 3.2.1993, s. 3. Artikkelin kirjoittajat ovat ansioituneita helikopterilentäjiä. Teksti on poikkeuksellisenkin arvostettavaa, kun ottaa huomioon lehden aseman puolustusministeriön äänenkannattajana.

Mikäli helikopterituotanto säilyy useamman vuoden 1991-1992 tuotantolukujen tasolla, helikoptereiden määrä laskee enemmän kuin kolmanteen osaan nykyisestä. Armeijailmavoimille myönnettävä rahamäärä oli vuodelle 1993 ainoastaan 2,6 % koko ilmavoimille myönnetystä rahamäärästä. Teoria ja käytäntö helikopterien merkityksen kasvusta eivät siis ole kohdanneet ainakaan toistaiseksi toisiaan.

⁴⁵Krasnaja Zvezda 3.3.1992. Armeijailmavoimien komentajan, kenraaliluutnantti V Pavlovin haastattelu.

⁴⁶US Department of Defence (1991), s. 49.

Ohjuslustojen määrän lisääntyminen on luonnollinen seuraus keskipitkän matkan ohjusten rajoittamissopimuksen (INF) voimaantulosta.

⁴⁷Foss C: Soviet 152 mm 2A36 Gun in Close-Up. Jane's Soviet Intelligence Review 2/1991a, s. 53.

⁴⁸Krasnaja Zvezda 28.11.1991. Maavoimien pääesikunnan päällikön kenraaliluutnantti J Bukrejevin haastattelu.

⁴⁹Westwood J: Soviet Electronic Warfare - Theory and Practise.

Jane's Soviet Intelligence Review 9/1989, s. 389-390 sekä

Navander L: Telekrigföring vid de sovjetiska markstridskrafterna. Armènytt 3/1991, s. 21-23.

⁵⁰US Department of Defence: Soviet Military Power. (Washington 1989), s. 69 sekä Schneider W: Soviet Army air defence effectiveness through numbers. International Defence Review 3/1988 s. 241.

⁵¹Ahromejev (1986), s. 361.

⁵²Sama.

⁵³Sama.

⁵⁴Kiianlinna L: Neuvostoliiton maavoimien operaatiotaidon ja taktiikan kehittyminen toisen maailmansodan jälkeen. Sotakorkeakoulun diplomityö n:o 1286. (Helsinki 1977), s. 14.

⁵⁵Vuohelainen J, Tilander H, Uutinen A: Suurvältojen maavoimien operaatiotaito ja taktiikka 1990-luvulla. Tiede ja Ase n:o 47. PunaMusta. (Joensuu 1989), s. 68-74.

⁵⁶US Department of Defence: Soviet Military Power. (Washington 1988), s. 74-75 sekä

Hall R: Where Next for the Soviet Division. Jane's Soviet Intelligence Review 12/1990, s. 539.

⁵⁷US Department of Defence (1988), s. 74-75.

⁵⁸Hall (1990), s. 539.

⁵⁹Aboulafia R: The Soviet Operational Response to FOFA. Jane's Soviet Intelligence Review 2/1989, s. 79.

⁶⁰Moisejev (1990), s. 498.

Toisen maailmansodan aikaisen mekanisoidun prikaatin vahvuus oli 3 000 miestä. Siihen kuului mm. kolme moottoroitua jalkaväkipataljoonaa, tykistöpatteristo, kranaatinheitinpataljoona.

⁶¹Esimerkiksi kolme panssaripataljoonaa, joissa 94 panssarivaunua (3x31) ja yksi mekanisoitu jalkaväkিপataljoona.

⁶²Hall R: The New Soviet Tank Division Structure. Jane's Intelligence review 1/1991a, s. 36.

⁶³Tsernyš A, Šišerbakov V, Timšenko V: K voprosu o sozdanii razvedyvatelno-ognevoj sistemy raketnyh vojsk i artillerii objedinenija. Vojennaja Mysl 2/1994, s. 28 sekä Turtsenko (1992a), s. 7.

⁶⁴Tšernikov A, Zlobin A: Aktivnost operativnoj oborony: teorija i praktika. Vojennaja Mysl 3/1992, 20.

⁶⁵International Defence Review 5/1992, s. 410.

Kenraalieversti A Danilovits kuuluu marsalkka Ogarkovin oppilaisiin. Hänen arvioidaan olleen myös mukana laatimassa 1980-luvun Ogarkovin kirjoituksia operaatiotaidon uusista näkymistä.

Tällaiset strategiset ei-ydinaseisiin perustuvat pelotejoukot on tarkoituksenmukaisinta Danilovitsin mukaan muodostaa strategisiin ohjusjoukkoihin. Maaleina näillä joukoilla olisivat ydinaseet, ydinvoimat ja kemian laitokset, ilma- ja merivoimien tukikohtat sekä sotatalouspotentiaalin kohteet. Koko 1980-luvun myös marsalkka Ogarkov kuulutti tällaisten joukkojen perustamisen puolesta.

⁶⁶Šapožinskij V, Litvinenko V: K voprosu o borbe za ognevoje prevoshodstvo. Vojennaja Mysl 6/1992, s. 40 sekä Tsernyš A (1994) s. 29-31.

Eversti Litvinenko toimii Frunzen Sotilasakatemiassa tykistöopettajana.

⁶⁷Sama, s. 39.

⁶⁸Sama.

- ⁶⁹ Reznitšenko V: Taktika. Vojennoje Izdatelstvo (Moskva 1988), s. 228-229.
- ⁷⁰ Šiškin N: Borba za ognevoje prevoshodstvo: problemy i puti rešenija. Vojennaja Mysl 10/1990, s. 18-22.
- ⁷¹ Sama, s. 18.
- ⁷² Portugalskij P: K voprosu o perehode ot oborony k nastupleniju. Vojennaja Mysl 6/1990, s. 20.
- ⁷³ Šiškin (1992), s. 18.
- ⁷⁴ Plugge M: Soviet Special Forces used to maintain "law and order". Intelligence Defence Review 3/1991, s. 201-203.
- Artikkeli perustuu erään loikkarin haastatteluun. Loikkari toteaa, että erikoisjoukkojen hankkimaa informaatiota voidaan käyttää maallietoina maasta-maahan ja ilmasta-maahan suunnatuissa ohjusiskuissa.
- ⁷⁵ Šiškin (1990), s. 18-19.
- ⁷⁶ Sama.
- ⁷⁷ Sama, s. 22.
- ⁷⁸ Sama, s. 21.
- ⁷⁹ Sapozinskij, Litvinenko (1992), s. 39.
- ⁸⁰ Šiškin (1990), s. 20.
- ⁸¹ Islamov V, Samsonov A: O teorii ognevego porazenija. Vojennaja mys 3/1990, s. 27.
- ⁸² Covington S: Defensive actions in a Soviet strategic offensiv. International Defence Review 2/1989, s.149.
- ⁸³ Moisejev (1990), s. 196.
- ⁸⁴ Ks. esim. Krasnaja Zvezda 17.2.1992, Jane's Intelligence Review 9/1992, s. 339.
- ⁸⁵ Korotšenko E: Sovremenaja vojenno-političeskaja obstanovka i problemy vojenno go iskusstva. Vojennaja Mysl 8/1991, s. 19-23.
- ⁸⁶ Krysanov V: O nekotoryh tendentsijah razvitija suhoputnyh vojsk. Vojennaja Mysl 10/1990, s. 25.
- ⁸⁷ Phillips R: Soviet Military Debate on the Initial Period of war. Soviet Military Studies 4/1991. London.
- ⁸⁸ Turtšenko V: Strategičeskoje razvertyvanije vooruzennyh sil. Vojennaja mys 10/1992b, s. 14.
- ⁸⁹ Phillips (1991), s. 30-31.
- ⁹⁰ Ks. esim. Abolins V: Nekotorye problemy podgotovki strany i Vooruzennyh Sil Rossii k otrazeniju agressii. Vojennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992, s. 92.
- ⁹¹ Portugalskij (1990), s. 19.
- ⁹² Turtšenko (1992a), s. 6.
- ⁹³ Sama.
- ⁹⁴ Ks. esim. Portugalskij (1990) sekä Bulatov A: Nekotorye voprosy proryva oborony pri perehode v kontrnastuplenije. Vojennaja Mysl 2/1992.
- ⁹⁵ Turtšenko (1992a), s.7.
- ⁹⁶ Sama.
- ⁹⁷ Glantz D: Soviet Military Strategy after CFE: Historical Models and Future Prospects. Soviet Military Studies Volume 3. June 1990. Number 2, s. 283.
- ⁹⁸ Dick C: Soviet Operational Level Defence: An Overview. The Journal of Soviet Military Studies. Volume 5. June 1992, Nr. 2, s. 235.
- ⁹⁹ Žukov G: Reminiscences and Reflection, volume 1. Progress Publishers.(Moscow 1985), s. 280-454.
- ¹⁰⁰ Glantz D: Soviet Military Operational Art in pursuit of deep battle. BPCC Wheatons Ltd.(Great Britain 1991), s 235.
- ¹⁰¹ Krasnaja Zvezda 21.7.1992. Puolustusministeri P Gratševin haastattelu. Artikkelissa todetaan geostrategian muuttumisen myötä ko. alueiden merkityksen kasvu operatiivisessa suunnittelussa.
- ¹⁰² Kuzmin (1992), s. 64.
- ¹⁰³ Reznitsenko (1988), s. 334.
- ¹⁰⁴ Lustsan S: O vnezapnosti v oborone. Vojennaja Mysl 1/1990, s. 16-18.
- ¹⁰⁵ Dick (1992), s. 233.
- ¹⁰⁶ Turtšenko (1992), s. 6.
- ¹⁰⁷ Ks. esim. Ananjev (1988).
 Sotahistorialla on aina ollut merkittävä asema Venäjän ja Neuvostoliiton sotataidossa. Nimenomaan panssariarmeijoista strategisina reservinä saatiin erittäin hyviä kokemuksia toisen maailmansodan kolmannessa vaiheessa. 1980-luvun lopussa tehtiin tutkimuksia panssariarmeijoiden toiminnasta strategisina reservinä. Toinen asia on, miten kauan Venäjän sotataloudellinen potentiaali kykenee ylläpitämään massiivisia panssarijoukkoja operatiovalmiina Uralin itäpuolella.
- ¹⁰⁸ Krasnaja Zvezda 10.10.1992.
- ¹⁰⁹ Vrt. Glantz (1990), s. 282-283.
- Glantz ei mainitse tutkimuksessaan liikkuvan puolustuksen roolia eikä muuttumassa olevaa puolustusvyö-

hykejako.

¹¹⁰Streltšov A: Teorija i praktika operativnoj manevrennoj oborony. Vojennaja Mysl 8/1991, s. 15-24, Vorobjev I: Manevrjonnaja oborona. Vojennyj Vestnik 1/1991a, s. 46-49 ja Vojennyj Vestnik 2/1991b, s. 38-41 sekä Kuzmin (1992), s. 62-63.

¹¹¹Ks. esim. Portugalskij (1990).

Useissa tutkimuksissa viitataan marsalkka Rokossovskin toteuttamaan vastavalmisteluun Kurskin operaatiossa. Vastavalmistelun merkitystä ollaan tosin runsaasti liioiteltu, koska saksalaisten suurhyökkäys viivästyí ainoastaan muutamia tunteja.

¹¹²Šiškin (1990), s. 21.

¹¹³Dick (1992), s. 226.

¹¹⁴Rutskoi A: O sozdanii Vooružennyh Sil Rossii. Vojennaja Mysl-lehden erikoisnumero. Heinäkuu 1992, s. 44.

¹¹⁵Manzurin I: Dejstija vojsk v okruženii. Vojennaja Mysl 2/1990, s. 14-21.

¹¹⁶Plat P: Na prigranitsnom rubeže. Vojennyj Vestnik 10/1990, s. 38.

¹¹⁷Swita B: The OMG in the Defence. Military Review 7/1992, s. 35-45.

Armeijan OMG:n toimintaa puolustusoperaatioissa on tarkastellut puolalainen B Swita Frunzessa 1987-88 tekemässään diplomityössään.

¹¹⁸Tšernikov A, Zlobin A (1992), s. 24.

¹¹⁹Kulikov A, Nefedov A: Positsionnaja i manevrjonnaja oborona. Vojennaja Mysl 3/1990, s. 10.

¹²⁰Dick (1992), s. 226.

¹²¹Turtšenko (1992), s. 5.

¹²²Rutškoj (1992), s. 44.

¹²³Dick (1992), s. 229.

¹²⁴Portugalskij (1990), s. 19.

¹²⁵Platonov A: Ukrepljonnije rajoni. Uroki i vyvody. Vojennyj Vestnik 2/1993, s. 28.

Torjuntayhtymien välisen etäisyyden määrittää Platonovin mukaan vastahyökkäävien divisioonien tehtävät: 2x MfJvD:n tavoite on 40-50 km.

¹²⁶Dervevštsikov A: Osobennosti podgotovki kontrnastupatelnoj operatsii. Vojennaja Mysl 4-5/1992, s. 12.

¹²⁷Kulikov A, Nefedov A (1990), s. 27.

¹²⁸Turtšenko (1992a), s. 5.

¹²⁹Dick (1992), s. 235.

¹³⁰Korottšenko (1992), s. 22.

¹³¹Portugalskij (1990), s. 21.

¹³²Dervevštsikov (1992), s. 12.

¹³³Ananjev (1988).

¹³⁴Kopytko V: Sozdanie vygodnyh uslovij dlja perehoda v kontrnastuplenije. Vojennaja Mysl 11/1992, s. 33.

¹³⁵Sama, s. 38.

¹³⁶Sama, s. 34.

¹³⁷Kuzmin (1992), s. 63.

¹³⁸Klimov A: Tylovoje obespetsenije pervyh oboronytelnyh operatsii. Vojennaja Mysl 12/1990, s. 48.

¹³⁹Platonov (1993), s. 27-28.

¹⁴⁰Ks. esim. Kuzmin (1992), s. 64.

Vrt. myös puolustusryhmituksen syvyyden kasvamiseen.

¹⁴¹Garejev (1992a), s. 40.

Lisäksi voidaan todeta, että niissä vuosina 1992 ja 1993 tehdyissä sotatieteellisissä tutkimuksissa, jotka käsittelevät operatiivisen ensimmäisen portaan joukkojen toimintaa, organisaationa on poikkeuksetta ollut rykmenttipohjainen divisioona.

¹⁴²Kuzmin (1992), s. 61-62.

¹⁴³Krasnaja Zvezda 28.11.1991.

Maavoimien pääesikunnan päällikön, kenraaliluutnantti J Bukrejevin haastattelu.

¹⁴⁴Kuzmin (1992), s. 63-64.

¹⁴⁵Savkin V: Osnovnye printsipy operativnogo isskustva i taktiki. Vojennoje Izdatelstvo. (Moskva 1972), s. 180 sekä Reznitsenko (1988), s. 242.

¹⁴⁶Reznitsenko (1988), s. 52.

¹⁴⁷Jegorov A: Tankovaja divizija bundesvera v oborone. Zarubežnoje vojennoje obozrenije 1/1987, s. 15 sekä Kopytko (1992), s. 36.

¹⁴⁸Reznitsenko (1988), s. 195.

¹⁴⁹Grau L: Changing Soviet Objective Depths in Future. Military Review 12/1989, s. 49.

¹⁵⁰Reznitsenko (1988), s. 200.

¹⁵¹Glantz D: Soviet and Commonwealth Military Doctrine in Revolutionary Times. Foreign Military Studies Office. U.S. Army Combined Arms Command. Fort Leavenworth, Kansas. Maaliskuu 1992, s. 20.

Glantz lainaa venäläisen kenraali Sliptsenkon julkaisematonta kirjoitusta pvm. 20.3.1991.

¹⁵²Kopytko V (1992), s. 33.

¹⁵³Reznitšenko (1988), s. 178, 227 sekä

Rodionov (1992), s. 10-11.

¹⁵⁴Siskin (1992), s. 21.

¹⁵⁵Tsernikov, Zlobin (1992), s. 20.

¹⁵⁶Sapožinskij, Litvinenko (1992), s. 42 sekä

Kuzmin (1992), s. 62.

¹⁵⁷Portugalskij R: O borbe v sfere upravlenije vojskami. Vojennaja Mysl 1/1991, s. 25-30.

¹⁵⁸Gross N: Soviet Press Review - Looking to the Future. Jane's Intelligence Review 9/1991, s. 430-432. Katsaus käsittelee Vojennaja mysl-lehdessä olleen Kauko-Idän suunnan komentajan, armeijankenraali A Kovtunovin artikkelia.

¹⁵⁹Navander (1991), s. 23 sekä

International Defence Review 7/1991, s. 68.

¹⁶⁰Reznitšenko (1988), s. 205.

¹⁶¹Glantz D: Force Structure. MilitaryReview 12/1988, s. 62-65.

¹⁶²Plugge (1991), s. 201-203.

¹⁶³Grau L: Absorbing the initial attack: The security zone in the contemporary Russian view of the defence. Foreign Military Studies Office. U.S. Army Combined Arms Command. Fort Leavenworth, Kansas. June 1992, s. 3.

¹⁶⁴Isby D: Weapons and tactics of the Soviet Army. Jane's Publishing Company Limited. (London 1988), s. 370.

¹⁶⁵Hull A: The Massing of Forces and Means - a Key Soviet Operational Concept. Jane's Soviet Intelligence Review 3/1991, s. 104-106.

¹⁶⁶Bulatov (1992), s. 36.

¹⁶⁷Jane's Intelligence Review 8/1990. Referaatti Mark Urbanin kirjasta "War in Afganistan" (United Kingdom 1990), s. 370 sekä

Isby (1988), s. 45 ja 68.

¹⁶⁸Reznitšenko (1988), s. 179.

¹⁶⁹Kuzmin (1992), s. 61.

¹⁷⁰Krysanov (1990), s. 26.

¹⁷¹Glantz (1992), s. 20.

"Kilpi" ja "miekka" ajatuksen on operatiivis-strategisella tasolla tuonut esille yleisesikunnassa työskentelevä kenraali Batenin. Hän on toimittanut Yhdysvaltain puolustusministeriön "Soviet Military Power"-julkaisua vastaavaa kirjaa Neuvostoliiton puolustusministeriössä.

¹⁷²Reznitšenko (1988), s. 178.

¹⁷³Isby (1988), s. 386.

¹⁷⁴Rutškoi (1992), s. 44.

¹⁷⁵International Defense Review 10/1987, s. 1321-1325.

¹⁷⁶Garejev (1992b), s. 40.

¹⁷⁷Ks. esim. Ananjev I: Primenenie tankovyh vojsk v nastupatelnyh operatsijah Krasnoj Armii zimoj 1941/42 goda. Vojennaja Mysl 6/1992, s. 74.